JAVA-BODE.

NIEUWS-, HANDELS- EN ADVERTENTIE-BLAD VOOR NEDERLANDSCH-INDIË.

A°. 1859. **Woensdag, 30 November,** **N°. 96.**

HOOFD-BUREAU: Te **Batavia** bij H. M. VAN DORP; te **Samarang** bij DE GROOT, KOLFF & Co. en G. C. T. VAN DORP; te **Soerabaija** bij LE ROY & Co.; te **Passaroean** bij WEIJERMANS & Co., te **Cheribon** bij BLOK & RUZETTE, te **Tagal** bij Mevr. de Wed. G. M. VAN DORT, te **Madioen** bij G. A. HOGENRAAD, te **Padang** bij H. R. VAN WIJK, Rzn., voor de Buitenbezittingen bij de Agenten der Stoomschepen van den Heer W. CORES DE VRIES en voor **Nederland** bij J. NOORDENDORP, Pijpenmarkt te **Amsterdam.**

Prijs per half jaar voor *Batavia*	f	12,50.
„ „ „ „ „ *Java*	„	15,—.
„ „ „ „ „ *Buitenbezittingen*	„	17,50.
„ „ „ „ „ *Nederland*	„	22,50.

De betaling geschiedt vooruit. — Brieven ***franco.***

De JAVA-BODE verschijnt op Woensdag en Zaturdag van elke week, voor posttijd.

De prijs der **Advertentiën** is **50** cents voor de Vijf woorden
Bij eerste of meerdere herhaling **25** „ „ „ „ „
Behalve het Zegel voor den Lande.

Bij deze Courant behooren twee
BIJVOEGSELS.

BEKENDMAKING.

Ingevolge bekomen last, wordt bekend gemaakt, dat Zijne Excellentie de Gouverneur-Generaal gewone audientie zal verleenen op Zaturdag den 10den December 1859, des morgens te negen uren, aan het gouvernements Hôtel te Rijswijk.

Belanghebbenden gelieven hunne aanvragen om audientie, onder duidelijke vermelding van namen en titels, te rigten aan den **Adjudant van dienst.**

BUITENZORG, den 28sten *November* 1859.

De Majoor-Adjudant,
R. F. DE SEIJFF.

EXTRACT *uit het Register der Besluiten van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indie.*

BUITENZORG, *den 28sten November* 1859. (*No. 2.*)

(*Staatsblad No.* 100.)

Gelezen de missive van den Minister van Staat, Minister van Kolonien, van 20sten September 1859, Lta. A. no. 4/1138;

Gelet, enz.

Is goedgevonden en verstaan:

Krachtens magtiging des Konings, te bepalen, dat de betrekking van *havenmeester te Soerabaija* zal worden gerangschikt in de klasse I, bedoeld bij art. 11 van het reglement op het verleenen van pensioenen aan burgerlijke ambtenaren in *Nederlandsch-Indie* (Indisch staatsblad 1837 no. 50).

Afschrift, enz.

Ter ordonnancie van den Gouverneur-Generaal:

De Algemeene Secretaris,
A. LOUDON.

Civiel Departement.

Verleend:

Een tweejarig verlof naar Nederland, wegens ziekte, aan den gewezen eersten kommies bij den hoofdingenieur van het stoomwezen in Nederlandsch-Indie jhr. K. Graafland, thans op wachtgeld.

Benoemd:

Tot tijdelijk predikant bij de protestantsche gemeente te Pontianak (Westerafdeeling van Borneo) J. F. G. Brumund, laatstelijk predikant bij de protestantsche gemeente te Batavia, onlangs van verlof uit Nederland teruggekeerd.

Tot officier van justitie bij den raad van justitie te Padang (Sumatra's Westkust), de griffier bij den omgaanden regter in de tweede afdeeling op Java mr. W. Tadema.

Tot gewoon deurwaarder bij den landraad der stad en voorsteden van Batavia, de gewezen eerste bode bij het collegie van boedelmeesteren aldaar, J. H. E. Bruno.

Militair Departement.

Ingetrokken:

Op zijn verzoek, het aan den betaalmeester der eerste klasse van de militaire administratie E. C. Smets verleend tweejarig verlof naar Nederland.

Verleend:

Een tweejarig verlof naar Nederland, aan den kapitein der infanterie J. L. van Zeé.

Een tweejarig verlof naar Nederland, aan den kapitein der infanterie G. J. C. A. Cochius.

Marine Departement.

Ontslagen:

Op zijn verzoek, eervol, uit 's lands dienst, de boekhouder bij de marine-magazijnen en stapelplaatsen te Soerabaija G. H. Kuheman.

Benoemd:

Tot boekhouder bij de marine-magazijnen en stapelplaatsen te Soerabaija, de kommies bij het marine-etablissement aldaar J. Kuis.

Tot kommies bij het marine-etablissement te Soerabaija, de klerk bij dat etablissement J. P Noll.

BIJ DE HOOFDADMINISTRATIE DER MARINE.

Tot eersten kommies, de tweede kommies op dat bureau F. G. de Bie.

Tot tweeden kommies, de derde kommies op dat bureau J. C. Leidelmeijer.

Tot derden kommies, de ambtenaar op non-activiteit J. P. C. van der Mark, onlangs van verlof uit Nederland teruggekeerd.

VENDUTIE.

Op Donderdag, den 1 December, voor het commissiehuis van van Slooten, Morgan & Co.

Op Vrijdag, den 2 December, op het Heemradenplein, door John Pryce & Co.

Op Dingsdag, den 6 December, voor het commissiehuis van John Pryce & Co.

Oproeping van Crediteuren.

In de Javasche Courant van heden worden opgeroepen de debiteuren en crediteuren in den navolgenden boedel:

Door de Weeskamer te Samarang, van wijlen Gerrit van Rijswijk, gepensioneerd militair, M. Portier, Johannes Thomas, zonder beroep, Heletta Klain en Elisabeth Holtshausen, gedivorceerde echtgenoot van Johannes Lourans Sekef.

Door de Wees- en Boedelkamer te Samarang, van wijlen Pierre Joseph Smal, George Zweifel, gepensioneerde soldaten, Johannes Immerzeel, in leven in dienst aan boord van Ned. Ind. brik Jeannette Maria, gez. L. G. Danekes, Gautier ten Brummeler, in leven geëmploijeerde bij het agentschap der factorij van de Nederlandsche Handelmaatschappij alhier, de Chinezen Sie Tjioentong en Lim Boe, de Arabische vrouw Intje bintie Oemar bin Alie Martak.

Door de Agenten der Samarangsche Wees- en Boedelkamer te Japara, van wijlen den chinees Tan Soei Ging.

Door de Gecommitteerden tot onbeheerde sterfboedels te Indramaijo, van wijlen den arabier Seeh Said bin Abd. bin Badar Badjerie.

Door den Testamentairen Executeur te Kediri, van wijlen den kapitein chinees Tan Tjaij Hong.

Vertrekken Personen.

Mr. W. E. van der Hout. — M. S. Taijlor en familie. — Jhr. K. Graafland.

Aangekomen Vreemdelingen

van den 26 tot en met den 29 November 1859.

MARINE HOTEL. M. J. H. Coster, van Rotterdam. — Mejufvrouw Coster, van Idem. — J. C. Klein, van Onrust. — J. C. van de Poll, van Japan. — C. J. Umbgrove, van Idem. — B. D. van Troijen, van Idem. — J. H. Bruijnis en Echtgenoot, van Nederland. — W. H. Dunlop, van Buitenzorg. — P. Hille, van Japan.

HOTEL DER NEDERLANDEN. P. A. Koovenaar, van Macao. — P. F. Nichardyn, van Boston. — John A. Handa, van Idem. — J. van der Meijden, van Rotterdam. — H. van der Valk, van China. — A. D. van der Straaten, van Hellevoetsluis. — Siedenburg, van de Reede.

HOTEL DES INDES. P. A. Jons, Echtgenoot en 1 kind van Nederland. — L. Gordon, van Engeland. — H. Kotjingt van Rotterdam. — H. D. Guyot, van de Reede. — Mr. L. J. F. Geerlings, van Soerabaija. — F. Verploeg, van Tangerang. — F. G. Engelenburg, van Idem. — P. J. Latour en echtgenoot en een Meisje, van Samarang. — Rijck, van de Reede.

HOTEL WILLEM II. H. J. A. van Bers, van Rotterdam. — C. E. A. du Chateau, van Brugge (België).

JAVA HOTEL. A. de Jager, van Rotterdam. — W. Brummer, van de Kust. — J. Bouten, van Pasoeroean. — A. K. Zweede, van Samarang. — J. H. Keelaerts, van Soerabaija. — A. H. van der Waal, van Rotterdam. — A. C. Schaatsma en Echtgenoot, van Rotterdam. — D. van Bentveld, van Idem. — A. Kooij, van Idem. — J. Wamsteker en Familie, Newcastle. — C. E. Sjögren, uit het Hospitaal. — R. Swaan, van de Reede. — H. von Leschen, van Idem.

Op de Vendutie

van Woensdag den 7den December zal

J. SPEET

voor rekening van de Chineesche vrouw

TAN PENNIO

publiek aan den meestbiedende verkoopen, haar

Halve aandeel in Twee Erven,

bebouwd ieder met een STEENEN HUIS met pannen gedekt, staande en gelegen in de gang Tjaij Ho en gang Passer Glap of Pate Koan, blok O, 5de deel, sectie III, nummer van de perceelen 142 en 30, verponding no. 98 en 4794.

No. 30 is verhuurd aan den Chinees *Tan Pang* voor *f* 12 's maands.

No. 142 is verhuurd aan den Chinees *Lim Sing* voor *f* 12 's maands.

De huurpenningen over de maand December kunnen door den KOOPER worden ontvangen. (3749)

VENDUTIE

op Dingsdag, den 6den December 1859,

zullen de ondergeteekenden voor hun Commissiehuis

publiek verkoopen:

ten 10 ure

een nieuw Koperen

ARAK DISTILLEER TOESTEL

met Patent helm (Rectifijing head),

KOPEREN SLANG

en geheel volledig FORNUISWERK.

Deze toestel is van groote dimensie en van de nieuwste en beste Constructie.

Er kunnen 2 à 3 leggers ARAK van de

Zuiverste Kwaliteit

per dag mede gedistilleerd worden.

(3733) JOHN PRYCE EN Co,

Op Woensdag en Donderdag den 7den en 8sten December, zal door den Commissionnair

J. SPEET,

VENDUTIE

worden gehouden van de nalatenschap van den onlangs overledenen Moorschen koopman **Tambi Oesin** op

PEKODJAN.

bestaande in:

Meubelen, Praauwen, een groot aantal koopmansgoederen, **Juwelen, Goud-** en **Zilverwerken,** een zeer fraai en wellnidend **Orgel,** spelende de Hollandsche en Engelsche nationale Volksliederen, en de ondervolgende **Vastigheden** en **opstallen,** als:

No. 1.

Een stuk **Tuin Wei-** en **Zaai-land**, gelegen in het Ooster-kwartier der Bataviaasche Ommelanden, Buurt of Wijk **Pondok Bamboe** Tana delapan poeloe **Blok I.** Nummer der verponding **8646**.

No. 2.

Een stuk **Tuin Zaai-** en **Wei-land** gelegen in het Ooster-kwartier der Bataviaasche Ommelanden Buurt of Wijk **Pondok Bamboe** Taun dulapan poeloe **Blok I.** Verponding nummer **8647**.

No. 3.

Een stuk **Zaai-land**, gelegen in het Oosterveld Blok **L.** 20ste deel Buurt of Wijk **Kamaijoran** Nummer der verponding **8408**.

No. 4.

Een **Erf** bebouwd met een **Steenen Huis** met pannen gedekt, gelegen in de Buurt of Wijk **Utrechtsche Straat**, Blok **B.** deel Westzijde No. **53/91**. Verponding nummer **6062. Pinto Paggerman.**

No. 5.

Een **Erf** bebouwd met een **Steenen Huis** met pannen gedekt, gelegen in de Buurt of Wijk **Klenting**, Blok **M**, 4de deel sectie 1. No. 1⅜⁄… Verponding nummer **498**.

No. 6.

Een **Erf** bebouwd met een **Steenen Huis** met pannen gedekt, gelegen in de Buurt of Wijk **Klenting**, Blok **M**, 4 deel sectie 1. No. 1⅛⅞ a, Verponding nummer **1903**.

No. 7.

Een **Erf** bebouwd met **Vijf Steenen Pedakken** met pannen gedekt gelegen in de Buurt of Wijk **Tjoasebio**, Blok **M** 4 deel sectie 1. No. 1⅛⅞ d. Verponding nummer **1053**.

No. 8.

Een **Erf** bebouwd met een **Steenen Huis** met pannen gedekt gelegen in het Oosterveld, Blok **L.** deel 28 No. 17, Buurt of Wijk **Buiten Kaaimans Straat**, verponding nummer **1450 Kotta-taal.**

No. 9.

Een ledig stuk **Grond** gelegen in het Oosterveld, blok **L**, deel 3 No. **54**, buurt of wijk **Kampong Klappa**, verponding nummer **1…**.

No. 10.

Een stuk **Tuinland** gelegen in het Oosterveld blok **L**, deel 21 No. **58**. La. **C.**, buurt of wijk **Rustenburg**, verponding nummer **6551. Tjilitan.**

No. 11.

Een stuk **Tuinland** gelegen in het Ooster-kwartier der Bataviasche Ommelanden, blok **L.**, deel 21. No. **203**, buurt of wijk **Rawa Bankee**, verponding nummer **6950**.

No. 12.

Een stuk **Tuin-** en **Zaailand** gelegen in het Oosterveld, blok **L.** deel 20. No. **105**, buurt of wijk **Kampong Serdang**, verponding nummer **8409**.

No. 13.

Een stuk **Tuin-** en **Zaailand** gelegen in het Oosterveld, blok **L.** deel 20. No. **105**, buurt of wijk **Kampong Serdang**, verponding nummer **7441**.

No. 14.

Een stuk **Zaailand** gelegen in het Oosterveld, blok **L.** deel 20. No. **24**, buurt of wijk **Sonthaar Bendongan Satoe**, verponding nummer **3380**.

No. 15.

Een stuk **Zaailand** gelegen in het Oosterveld, blok **L**, deel 20. No. **23**, buurt of wijk **Sonthaar Bendongan Satoe**, verponding nummer **5492**.

No. 16.

Een erf bebouwd met een **Steen en Huis** met pannen gedekt gelegen in de Buurt of Wijk Bazaar-Piesang Blok D., Deel Oostzijde No. ⅔, verponding nummer 6725.

No. 17.

Een erf bebouwd met een **Steenen Huis** met pannen gedekt, gelegen in de Buurt of Wijk Utrechtsche Straat, Blok B., Deel Westzijde No. 4⁄1, verponding nummer 3719, Pinto Paggerman.

No. 18.

Een Stuk **Grond** gelegen in het Westerveld, Blok M., Deel 4 No. 5, gemerkt No. 272, Buurt of Wijk Pakapoeran, verponding nummer 7401.

No. 19.

Een stuk **Grond** gelegen in het Westerveld, Blok P. Deel 8 No. 295, Buurt of Wijk Kampong Gang-Kodja, verponding nummer 3298.

No. 20.

Een erf bebouwd met een **Huis van Steen**, zonder dak, gelegen in het Westerveld, Blok P Deel 8 No. 154, Buurt of Wijk Gang-Gatip, verponding nummer 7328.

No. 21.

Een ledig **Erf** gelegen in het Westerveld, Blok P. Deel 8 No. 585 en 586, Buurt of Wijk Pedjagalan verponding nummer 7001.

No. 22.

Een ledig **Erf** gelegen in het Westerveld, Blok P Deel 8 No. 341 Buurt of Wijk Pedjagalan verponding nummer 4083.

No. 23.

Een ledig **Erf** gelegen in het Westerveld, Blok P, Deel 8 No. 342, Buurt of Wijk Pedjagalan verponding nummer 4075.

No. 24.

Een stuk **Grond** gelegen in het Westerveld, Blok P. Deel 8 No. 125, Buurt of Wijk Gang-Gatip verponding nummer 5373.

No. 25.

Een ledig **Erf** gelegen in het Westerveld, blok **P**, deel 8. No. 396, buurt of wijk **Pedjagalan**, verponding nummer 6478.

No. 26.

Een stuk Tuin en **Zaailand**, gelegen in het Ooster-kwartier der Bataviasche Ommelanden, blok **F**, deel.., No. 63. La. **B**, buurt of wijk **Toegoe**, verponding nummer 8146.

No. 27.

Een stuk **Grond**, gedeeltelijk bebouwd met een bamboesen **Opstal** niet tot den grond behoorende, gelegen in het Westerveld, blok **O**, deel 7. No. 435, buurt of wijk **Vijf Bruggen (Kampong Sawa)**, verponding nummer 5484, **Djambattan Lima.**

No. 28.

Een **Erf** bebouwd met een **Steenen Huis** met pannen gedekt, gelegen in het Westerveld, blok **P**, deel 7, No 87, buurt of wijk **Amanus Gracht**, verponding nummer 3586. **Koeboeran Kodja.**

No. 29.

Een **Erf** bebouwd met een **Steenen Huis** met pannen gedekt, gelegen in het Westerveld, blok **P**, deel 7. No. 86, buurt of wijk **Amanus Gracht**, verponding nummer 3587. **Koeboeran Kodja.**

No. 30.

Een stuk **Grond** bebouwd met een **Opstal** van bamboes op houten stijlen en met Attap gedekt, aan den bewoner toebehoorende, gelegen in het Westerveld, blok **O**, deel 7. No. 561, buurt of wijk **Overwatering Gracht**, verponding nummer 5317. **Djambattan Lima.**

No. 31.

Een stuk **Tuin-** en **Zaailand** gelegen in het Oosterveld, blok **F**, deel — No. 66, buurt of wijk **Toegoe (Bandongan Malayoe)**, verponding nummer 6751.

No. 32.

Een **Opstal** van steen met pannen gedekt, staande en gelegen op **Tanah Abang**, bij **Djambattan Sepong**, thans geoccupeerd door eenen Chineschen Warong-Houder.

No. 33.

Een **Opstal** van planken met pannen gedekt, staande en gelegen op Gouvernements grond op de achter **Spinhuis Gracht, Pladjadjan.** (374…)

Dingsdag 13 December

aanstaande, zullen de Boekhandelaren

LANGE & CO.

verkooping houden eener belangrijke

VERZAMELING

BOEKWERKEN

in verschillende Talen en Wetenschappen, benevens eene prachtige geheel complete

FANTASMAGORIE

van CHEVALLIER te Parijs,

eenige **Phijsische Instrumenten** en **Partitions de l' opera.**

Catalogus is heden per post verzonden aan Societeiten enz., over Java. (3762)

GRAND-MAGASIN

d'objets de beaux arts,

Ouvrages de Florence en pierre de Confins Naturelle.

L. A. J. Pilastri & Co.

de Florence,

ont l' honneur de prévenier le public,

que Samedi le 3 Decembre à 4 heeurs

de l'après midi,

ils ouvriront leur

MAGASIN D'OBJETS DE MARBRE

Agats, Albatre etc., Situé á

Molenvliet

dans l' ancienne toco de feu madame *Janet.*

(3757)

Vendutie

Op Maandag den 5den December 1859,

voor het Commissiehuis van

CASSALETTE & Co.,

van diverse **Lijnwaden**

als:

GHS R **1 k. 50 stuks 5/4 ruwe Calicots**

en

GVH **1 k. 50 stuks 4½/4 Maddapollams**

HvL&Co. **1 k. 100 stuks gebrocheerde Gingams**

SvC **4 Balen à 20 stuks ongebl. Drill**

HvL&Co. M **4 k. á 50 stuks 6/4 Calicots**

1 k. á 50 stuks 5/4 Madapollams

5 „ „ 50 „ 6/4 Calicots

alles meer of minder door zeewater beschadigd

Verder:

de door tijd gebrek op de Vendutie van 18 November onverkochte dranken als: Cognac in kisten van 1 doz., zoete wijnen, muscaat Frontignan, en muscaat Lunel, Witte wijnen, als: Graves, Barsac, Hau Sauternes, fijne roode Wijnen in kisten van 1 doz. als: Haut Brion Chateau Margaux, Chateau Longueville, Léoville Médoc, Absinthe Suisse, Kirschwasser Champagne der merken Jacqueson en Perrier.

Voorts:

Glaswerk als: Lampglazen, Ballons, Bollantaarns Vijf kisten monster Fleschjes van 2 tot 16 Lood eenige paren Moderateurlampem

Nog:

17 ZAKKEN MENIER, JAP. MARTEVANEN

eenige

MODEARTIKELEN,

als:

opgemaakte **Dameshoeden, Barége robes** gemaakte **bloemen, Echarpes, etc.**

en eindelijk:

1 factuur van circa 1000 blikken

Hollandsche Provisiën

en

25 kist. à 1 dz. Holl. Likeur (37…)

VERKOOP VAN EEN SCHIP.

In de tweede helft der maand December,
zal op

PUBLIEKE VENDUTIE

TE SOERABAIJA,
ten verkoop worden aangeboden:
Het thans alhier ter reede liggende

Nederlandsche Barkschip

„OOSTERLING,"

groot volgens meetbrief 363 tonnen, gevoerd door kapt. *J. H. Walter,* met daarbij behoorenden completen Inventaris.

Nadere informatiën zijn te bekomen bij de **Factorij der Ned. Handel-Maatschappij en haren Agent te Soerabaija.**

(3709)

Op een nader te bepalen dag
in de maand December aanstaande,
zal op

PUBLIEKE VENDUTIE

te GENDING, PROBOLINGO verkocht worden:

EENE GROOTE ARAKSTOKERIJ,

met al de daaraan verbondene gebouwen (met regt van opstal) Machineriën, enz., gelegen te Gending, residentie Probolingo.

Inlichtingen bij de ondergeteekenden te bekomen, zijnde dezelve inmiddels uit de hand te koop.

W. MAJOR & Co.

PASOEROEWAN, 9 November 1859. (3733)

ST. NICOLAAS-FEEST.

De Toko van **Tio Tjanghian**, op ***Passer-Baroe*** zal op den avond ***van den 5den en 6den December prachtig verlicht*** zijn, zullende in groote sortering voorhanden zijn:

BANKET, ST. NICOLAAS GEBAK
per pond,
KINDERSPEELGOED,

enz., enz. (3768

Ontvangen bij **A. PONS,** *Sluisbrug.*

Een groot factuur

POPPEN,

met porceleinen Kopjes,

SPEELGOED,

als ook voorwerpen, zeer geschikt voor *St. Nicolaas* geschenken,

Fransche en Engelsche

PARFUMERIEN,

TANDPOEDER van *Newbolt*, Ivoren Étagère Voorwerpen, Zwarte en witte Guipure Kant, Neteldoeksche japonnen met randen à *f* 12,— zonder à *f* 10,—, bruine en Italiaansche Stroohoeden, enz.

Steeds voorhanden:

BRILLANTEN.

(3764)

Het

MAGAZIJN VAN PIANO'S,

van

DUBRAY & C°.,

Gang Patjenongang,

is ruim voorzien van uitmuntende Piano's in verschillend model, uit de Parijsche fabrieken, expresselijk voor het Indisch klimaat vervaardigd.

Hiervan geven zij een ernstig gemeenden waarborg, en tevens de verzekering, dat zij, indien er, uithoofde van gemis aan soliditeit, het een of ander gebrek aan deze Piano's mogt ontstaan, bereid zijn, die tegen andere te verwisselen.

Piano's in Ruil en te Huur.

Stemmen van Piano's. Abonnements-prijs *f* 25.— per kwartaal. Reparatie van allerlei soorten van Instrumenten.

Muziek, Instrumenten, Snaren,
en eindelijk:
ORGUES à MANIVELLES.

(3378)

ARGENT CHRISTOFLE.

W. J. OLLAND op **NOORDWIJK,**

heeft ontvangen:

Een prachtig factuur Nieuw Zilver,

uit de vermaarde *Fabriek* van **Christofle** te *Parijs*, als:

GROOTE EN KLEINE PRESENTEERBLADEN, COMPLETE THEESERVIEZEN,
SUIKER en GEBAK VAZEN, AZIJN- en ZUURSTELLEN, TAFELLEPELS en VORKEN,
Soep Terrienen en Lepels, Candelabres, Punch Kommen

en eene menigte Artikelen te veel om te detailleren. Alle deze voorwerpen zuiver, smaakvol en volgens de nieuwste modellen bewerkt, zijn uitnemend geschikt voor **St. Nicolaas** geschenken.

Het **ARGENT CHRISTOFLE** van geheel nieuwe vinding en in Indië nog weinig bekend, overtreft alle andere pleetsoorten in deugdelijkheid van Compositie.

Op de Wereldtentoonstelling in *Londen* en *Parijs* is het met de hoogste prijzen bekroond. In geheel Europa maakt het onbeschrijfelijke opgang. Het bezit werkelijk een gehalte zilver en schier alle eigenschap van echt zilver. 't Is Zuiver wit van kleur en verliest daarvan niets in 't gebruik.

Tevens ligt bij den ondergeteekende ter inzage **een uitvoerig geillustreerde Catalogus,** benevens een **Album Photographische afdrukken** van **voorwerpen** der fabriek **Christofle,** welken op bestelling tegen billijke prijzen kunnen geleverd worden.

(3765) W. J. OLLAND.

Societeit de Harmonie.

STAFMUZIJK,

Op Woensdag, den 30 November, a. s. des avonds ***ten 8 ure.***

Namens de Directie:
De Secretaris,
E. JEEKEL.

(3729)

MAÇONNIEKE SOCIETEIT.

VERGADERING,

Donderdag, 1 December 1859.

I. J. J. SNELLEBRAND,
Secretaris.

(3751)

Théâtre Français de Batavia.

Avec la permission de Mr. le Résident.

VENDREDI, 2 Décembre 1859.

Sixième représentation du premier mois de l'Abonnement

LA FILLE DU RÉGIMENT.

Opéra-comique en deux actes, de M. Donizetti.

LUNDI, 5 Décembre 1859.

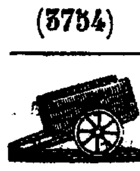
1re. représentation du 2me. mois de l'abonnement.

Si J'étais Roi,

Opéra-Comique en 3 actes, de M. Adam.

Le Directeur Gérant,
VAN KINSBERGEN.

(3754)

IJZEREN KARREN of PEDATTIE ASSEN, geschikt voor Fabriek gebruik zijn verkrijgbaar bij

(3706) B. ANDREAS & Co.

TER GELEGENHEID VAN HET

ST. NICOLAAS FEEST,

zal de TOKO van

GEBROEDERS VEIT, ***op Passar Senen,*** geillumineerd worden, en voor het publiek geopend blijven tot des Nachts **12 uren.**

Om verwarringen voortekomen, wordt gedurende die dagen **contant verkocht.** (3760)

BATAVIAASCH

PRAAUWENVEER.

Met 1° December aanstaande, wordt het kantoor *VERPLAATST* in het gebouw achter het kantoor van den notaris *Badde.*

(3736)

ST. NICOLAAS.

Bij de Ondergeteekenden ontpakt en verkrijgbaar de ondervolgende artikelen, geschikt voor Cadeaux, ter gelegenheid van dit feest:

Fraai Kinderspeelgoed,

met en zonder ***mecanique,*** alsook een assortiment

Poppen, porceleinen en anderen,

PRACHTIGE NECESSAIRES,

en

Caves à Odeur, van diverse houtsoorten,

FLACONS, CARTONNAGES VOOR BONBONS,

enz., enz.

Voorts een mooi assortiment,

Suikerwerk en Chocolaad,

bestaande uit:

Sujetten Vruchten, Groentens en verschillende soorten **Beesten, Bonbons à la Liqueur et à la Vanille, St. Nicolaas gebak, Ruiters; Vrijers en Vrijsters.**

BOTERLETTERS,

op bestelling worden alle Letters gemaakt.

Op de ***avonden*** van **5** en **6 December** zijn ook ***ververschingen*** te verkrijgen, **Vanille en Vruchten IJs, Punch à la Romaine,** enz.

(3752) LEROUX & Co.

THUNG SIONGKIE,

te *Buitenzorg*,

heeft voor het

ST. NICOLAASFEEST,

ontvangen en uitgepakt, een groot Faktuur **uitmuntend fraai**

KINDERSPEELGOED,

in soorten,

Letterbanket, St. Nicolaasgoed,

verschillende voorwerpen zeer geschikt voor **Geschenken,** enz., enz.

Nog zijn bij hem ontvangen:

Elegante Kinderhoeden en Petten, Gom Elastieken Overschoenen, Heerenhoeden in soorten, Engelsche Stalhalsters en Stijgbeugelriemen, Hagel, enz,

Verder is hij steeds ruim voorzien van

Hollandsche en Fransche Provisiën in Blik,

Puike Boter, Wijnen in soorten, Hollandsch en Engelsch Bier, Genever, Cognac en van alles wat in eene goed gesorteerde Toko behoort, alles van puike kwaliteit en tot billijke prijzen. (3747)

GOUD GALON,

van 1 tot 4 Rijnl. duimen.

Bij

(5722) JOHN PRYCE EN Co.

Superfijn Crèpé Kruid,

in Blikjes,

TUIN ZADEN, BOMBAY DUCKS.

Bij

(5769) J. BROWN.

EENE DAME

zag zich gaarne ten spoedigste geplaatst als ***DAME VAN GEZELSCHAP*** of ter ***opvoeding van jonge kinderen***. Des verlangende zoude zij ook les in ***PIANO, zang*** en ***eenige levende talen*** kunnen geven aan kinderen van meer gevorderde leeftijd.

Brieven franco letters A. D. aan het Bureau van dit Blad. (5705)

EENE JUFVROUW,

van eene beschaafde opvoeding, wenscht eene plaatsing bij eene familie, hetzij ter opleiding van jonge kinderen dan wel ter waarneming eener huishouding.

Reflecterenden adresseren zich franco onder letter X bij de boekhandelaren LANGE EN Co., te Batavia. (5728)

LET WEL.

Aan gezagvoerders van Schepen van **TJILATJAP naar BATAVIA bestemd,** wordt ***f* 100.—** vracht aangeboden, tot den overvoer eener **Scheepsboot** met toebehooren.

Adres

(5738) KRUIJMEL *te Batavia.*

TE KOOP

Een schoon gebouwde **BRUINE HENGST** van Engelsch Ras, hoog 4 voet 10½ d. R., gedresseerd voor Rij- en Bendij paard; ook geschikt voor eene ligte coupé.

Te bevragen bij

(5772) JOHN PRIJCE EN Co.

TE KOOP

Een compleet exemplaar van het

TIJDSCHRIFT

van Neerlands-Indie tot en met 1858,

gebonden in nette heel linnen banden, te bevragen bij den Boekhandelaar

(5732) H. M. VAN DORP., *te Batavia.*

TE KOOP

Drie hardloopende gedresseerde Bendie-paarden.

Te bevragen bij

(3708) TAN ATJIN.

Buiten Nieuwpoortstraat.

TEHUUR tegen ultimo December

e. k., een ruim huis op Kramat, aldaar te bevragen bij den heer

(5714) KEMISCH, qq.

Genezing te Calcutta, van de Jicht door middel van de

HOLLOWAY'S ZALF.

Copy van een brief den 14 Maart 1859, ontvangen van Babo v. Bussumbee Law, hoofdkommies bij de policie te Calcutta.

Aan Professor Holloway, 242 strand London.

Sir! Sedert verscheidene jaren geregeld lijdende aan jicht of rhumatische pijnen, en alles beproefd hebbende zonder eenige beterschap te bespeuren, ben ik ten laatste tot het gebruik van uwe zalf en pillen gekomen. Ik ben thans zoo gelukkig u met een dankbaarhart te kunnen melden dat ik al spoedig eene groote verligting ondervond, en met het gebruid der medicijnen voortgaan den laatste winter vrij wel was en nu nog steeds in het bezit eener goede gezondheid ben.

Mijnen opregten dank bied ik u daarvoor bij deze aan, ik gevoel niet erkentelijk genoeg te kunnen zijn, voor het voorregt dat ik geniet ten gevolge van het gebruik uwer niet genoeg te waarderen zalf en pillen, en zal alles doen om u bij mijne vrienden aan te bevelen.

Potjes zalf à *f* 1.— *f* 3.— *f* 5.—

Te Batavia bij S. B. van Kleeff & Co.
» Banjoemaas » M. S. Cheriman.
» Poerworedjo » F. Neumann.
» Soeracarta » W. Veldman.
» Djocjocarta » Buijn & Co.
» Salatiga » F. Kruthoffer.
» Tagal » Wed. Dort.
» Cheribon » W. Galistan.
» Cheribon » M. Blok,
» Samarang » H.L. de Lyon, de Groot, Kolff & Co. en bij de hoofdagenten Soesman & Co. (5739)

JAVA-BODE

H. H. inteekenaren op bovengenoemd Blad, die geneigd zijn met hun abonnement voor het **Eerste half jaar 1860** voort te gaan, worden beleefd verzocht, hiervan zoo spoedig mogelijk aan den Ondergeteekende kennis te geven, en hem de gelden daarvoor ***franco*** toe te zenden, opdat hij in staat gesteld moge worden, de oplage bij tijds te regelen.

Prijs voor het Eerste halfjaar:

voor Batavia	*f* 12,50
„ Java	„ 15,—
„ de Buitenbezittingen	„ 17,50
„ Nederland	„ 22,50

Brieven ***franco*** aan *den Administrateur*, H. M. VAN DORP.

☞ De Inteekening en storting van dat Blad kan ook geschieden bij **Blok** en **Ruzette** te Cheribon; Mevr. de Wed. **G. M. Dort** te Tagal; **de Groot, Kolff & Co.** en **G. C. T. van Dorp** te Samarang; **Le Roy & Co.** te Soerabaija; **Weijermans & Co.** te Passoeroeang; **G. A. Hoogenraad** te Madioen; **H. R. Van Wijk, Rzn.** te Padang; en voor de Buitenbezittingen bij de Agenten der schepen van den Heer **W Cores de Vries**. (5710)

☞ HEDEN KOMT VAN DE PERS:

E. FRANCIS,

HERINNERINGEN UIT DEN LEVENSLOOP

VAN EEN

Indisch Ambtenaar

VAN **1815** TOT **1851.**

3e DEEL 1e STUK,

bevattende de beschrijving van Sumatra's Westkust, en des schrijvers wederwaardigheden in de residentie Madioen.

N.B. Omtrent het geheele werk zie men het met den ***Java Bode*** van heden verzonden prospectus.

Het **3e deel 2e stuk,** slot des geheelen werks, is ter perse en volgt spoedig.

Prijs per 3 dln. kompleet f 18.—

Voor de bezitters der ***twee eerste deelen, het 3e deel afzonderlijk f 8.***

H. M. VAN DORP.

BATAVIA, 26 November 1859. (5707)

Voor Suikerfabrikanten:

In het 21ste deel van de werken van het **NATUURKUNDIG GENOOTSCHAP,** *komen voor* verschillende stukken *betrekking hebbende op de*

SUIKER-FABRIKATIE

OP

JAVA.

Opgesteld door den landbouwkundige chemist

Rost van Tonningen.

Heeren Suikerfabrikanten kunnen voor den prijs van ***f* 2.—** compleete exemplaren van deze Verzameling bekomen, door tusschenkomst van de Boekhandelaars te Soerabaija en Samarang en te Batavia bij den Uitgever van genoemd Genootschap (5746)

H. M. VAN DORP.

☞ HEDEN ZIET HET LICHT:

NEDERLANDSCH-INDISCHE

MUZEN ALMANAK

voor de jaren

1859 en 1860.

Uitgegeven door **Mr. L. J. A TOLLENS.**

Met bijdragen, behalve van den Redakteur,

van de H. H:

Mr. W. B. Bergsma, J. H. de Bruijn, Mr. J. A. van der Chijs, J. M. E. Derksen, S. van Deventer, Jsz., J. A. C. Durieux, E. A. L. R. van Hoëvell, Mr. J. H. Hofmeijr, JHz., Julius, Keoh, F. H. Klein, Mr. G. G. Kool, H. Prange, J. P. Schlosser, I. J. J. Snellebrand, H. E. van der Woerd, en anderen.

in blaauw linnen prachtband.

***f* 5,—** FRANCO PER POST ***f* 6,—**

H. M. VAN DORP.

BATAVIA, 30 *November* 1859. (3742)

Ontvangen:

bij **H. M. van Dorp**, te *Batavia*, eene groote verscheidenheid

KANTOORBOEKEN,

ALS:

Grootboeken, Journaals, Rekening-Courantboek, enz., met en zonder KOPER, van verschillende dikte, gelinieerd naar de meest gebruikte modellen en van fraai **azuré papier.**

(3750)

Muziekale Tooverkaarten,

of de kunst om zonder de geringste kennis der Compositie-leer, honderde verschillende Dansen,

Galops en Polkas voor Piano te Componeren.

Prijs *f* 2.—

Te bekomen bij den boekhandelaar H. M. VAN DORP, te Batavia. (3748)

BOEKHANDEL G. KOLFF & CO. TE BATAVIA.

Voorhanden: eene fraaije Collectie

Hollandsche, Fransche en Engelsche

Kinder Prent-boekjes.

Prijs-nota op aanvrage te bekomen. (3767)

G. Kolff & **Co.**, te *Batavia*, *ontvingen een nieuw factuur:*

KANTOOR-BOEKEN,

in verschillende formaten en liniering, solied gebonden.

REKENING-PAPIER, REKENING-COURANT POST-PAPIER.

Alle **Kantoorboeken** niet voorradig worden opgegeven model gelinieerd en gebonden. (3766)

VERTREKKENDE PERSONEN

F. J. Breijmann en familie vertrekt naar Europa, generale gemagtigde de firma *Tiedeman* en *van Kerchem*. (5720)

L. Berail, Aspirant betnalmeester vertrekt naar Europa. (5763)

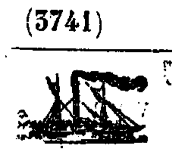
STOOMBOOT OENARANG,

De vertrek dagen dezer boot zijn voor de maand December bepaald als volgt:

Van BATAVIA den 4n en van SAMARANG den 7n naar SOERABAIJA.
„ SOERABAIJA den 11 en van SAMARANG den 13 naar BATAVIA.
„ BATAVIA den 18 en van SAMARANG den 21 naar SOERABAIJA.
„ SOERABAIJA den 25 en van SAMARANG den 27 naar BATAVIA.

Informatiën bij *de Agenten* alhier,

(3741) LANDBERG, BEZOET EN DE & Co.

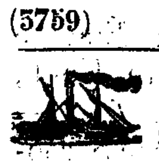
Het stoomscip Banda,

vertrekt den 6 December naar

Pontianak en Singkawang,

Informatiën bij

(5759) W. CORES DE VRIES.

HET STOOMSCHIP AMBON,

zal 24 uren **na aankomst** der verwacht wordende mail naar

Samarang, Soerabaija, Macassar, Timor Koepang, Delhi en de **Molukkus** vertrekken.

Nadere informatie bij

(3758) W. CORES DE VRIES.

Passage naar Nederland

wordt aangeboden met het snelzeilend en bijzonder doelmatig ingerigt Campagne schip,

ZUID-BEVELAND,

Kapt. J. VAN DER MEULEN,

zullende tegen ultimo December direct van hier naar Rotterdam vertrekken.

Nadere informatiën bij de Agenten

(3704) J. CEZARD & Co.

Met het Nederl. schip

KOSMOPOLIET

Kapitein J. BOUTEN,

waarvan het vertrek op Zondag den 4 December bepaald is, bestaat nog gelegenheid voor een paar passagiers om naar Nederland te vertrekken.

Nadere informatiën zijn te bekomen bij den Gezagvoerder in het Java Hôtel en bij *de Agenten*

(3771) B. KOPERSMIT & CO.

EERSTE BIJVOEGSEL
behoorende bij den
JAVA-BODE,
van Woensdag 30 November 1859, N°. 96.

ALGEMEEN VERSLAG
VAN DEN
STAAT VAN HET SCHOOLWEZEN IN NEDERLANDSCH-INDIE,
afgesloten onder Ultimo 1858.

Zoo is dan eindelijk, acht maanden na den gewonen tijd, het jaarlijksch verslag der Hoofdkommissie in 't licht, en wanneer wij er ons toe zetten, om het een en ander uit dat verslag mede te deelen en er onze opmerkingen bij te voegen, doen wij dit hoofdzakelijk met het oog op Nederland, waar men tot dusverre deze verslagen alleen door de *Nieuwe Bijdragen* kent, welke bijdragen doorgaans twee jaren ten achteren zijn in de mededeeling. En niet-alleen blootelijk, om de belangstellenden in het Moederland dit verslag te doen kennen, ook om iets over de waarde te zeggen, die aan dit verslag moet worden gehecht.

Omtrent het Bestuur van het onderwijs wordt in het verslag melding gemaakt van een bijzonderheid, die daarin bestaat, dat het personeel der Hoofdkommissie in *een geheel jaar* geen verandering onderging. Deze aanhaling is voor ieder zaakkundige voldoende, om te doen zien, wat er worden moet van het schooltoezigt in een land, waar het onveranderd blijven eener commissie gedurende één jaar, een zeldzaamheid is.

Het onderwijzend personeel bleef niet onveranderd. Een aantal van 146 personen was op ultimo December 1857 werkzaam aan de gouvernements scholen, waarvan 21 zijn overleden, eervol ontslagen, enz., blijft 125 personen; hierbij komen nog 1 ondermeester en 9 kweekelingen, gedurende 1858 in dienst gesteld, wordt 135, maar hiervan zijn 8 met verlof in Nederland; zoodat het eigentlijk dienstdoende personeel op het einde van 1858 een totaal uitmaakte van 127 personen.

Nieuwe scholen zijn opgerigt te Padang-Pandjang, Fort de Kock, Batavia, Tjilatjap, Wonosobo, Krawang. In 1820 waren op Java 7 gouvernementsscholen, thans 57, dat is in 40 jaren een vermeerdering van 50 scholen, die bezocht worden door 3262 kinderen, benevens 46 partikuliere scholen, met 1433, en 247 inlandsche Christenscholen met 21795 kinderen.

De kosten van het geheele onderwijs, met inbegrip van het onderhoud van gebouwen en meubelen, bedragen een totaal van *f* 449,233,57, waaronder begrepen is *f* 24,310 voor het onderwijs der inlandsche Christenen, dat voor de Javanen *f* 79,464, voor gebouwen en meubelen *f* 77,559,37, zoodat er voor het eigentlijk lager onderwijs aan de gouvernementsscholen overblijft *f* 267,900.—

Hierna volgt in het verslag een plaatselijk overzigt omtrent der staat van het gouvernements en van het partikulier onderwijs onder Europeanen en hunne afstammelingen, getrokken uit de verslagen der onderscheidene subkommissiën.

Dit gedeelte van het verslag is juist dat, waarop, naar ons inzien, het minst vertrouwen kan gesteld worden, en een ieder, die de betrekkelijke waarde van den eenen onderwijzer boven den anderen hieruit wilde afleiden en gevolgtrekkingen maken omtrent den toestand van het onderwijs in deze en gene school, zou zich jammerlijk bedrogen vinden. Om dit ons ongunstig oordeel te staven, zullen wij met weinig woorden den aard en de soort van het schooltoezigt, gelijk dat hier bestaat, duidelijk maken.

Het hoofdbestuur is opgedragen aan een hoofdkommissie van onderwijs, die uit de aanzienlijkste leden der maatschappij bestaat. Op elke plaats, waar een school is gevestigd, bevindt zich ook een subkommissie van onderwijs, die doorgaands bestaat uit den resident als voorzitter, den secretaris als secretaris en uit drie leden, steeds uit de notabelsten gekozen. De hoofdkommissie benoemt voor ieder school kommissarissen, die gehouden zijn, elke maand de onder hun opzigt gestelde scholen te bezoeken en van hunne bevinding verslag te doen. Die kommissarissen komen de school zien, kijken een paar minuten rond, vragen den onderwijzer naar zijn gezondheid, hoe het met de kinderen gaat, hoe groot het aantal leerlingen is, en — gaan heen, om in de eerstvolgende vergadering der hoofdkommissie de school te beoordeelen en te karakterizeeren. Tweemaal 's jaars wordt er examen gehouden, eens openbaar, eens besloten. Doorgaands zijn er een paar leden, die het een of ander vragen, de overigen zwijgen. Heeft de onderwijzer er den slag maar van, de kinderen luid te doen spreken en ze zelfs nu en dan eens te laten lagchen, dan kan hij zeker zijn, hoog aangeschreven te staan in de oogen zijner superieuren.

De subkommissien, bij vele waarvan het nog erger gesteld is dan bij de hoofdkommissie, dienen jaarlijks een rapport in over den toestand der school, en uit de verslagen van kommissarissen en van subkommissiën, aangevuld en vergeleken met de eigen bevinding op de examina, wordt het officieele verslag opgemaakt en de onderwijzers gescheiden, de schapen ter regter-, de bokken ter linkerhand.

Waar de feiten zóó zijn — en wij tarten ieder, ons het tegendeel te bewijzen — behoeft het voor den zaakkundige geen betoog, dat een dergelijk toezigt tot niets leidt en ter wereld geen nut doet; dat het belagchelijk is, op grond van dergelijke gegevens, een *goed* verslag te willen zamenstellen.

Hieruit, nl. uit deze hoogst gebrekkige organisatie, is het te verklaren, hoe het mogelijk kon wezen, dat van November 1857 tot Julij 1858 één onderwijzer aan de 2de gouvernements lagere school te Weltevreden belast was met een klasse van 120 kinderen, waarvan niet een enkele zich behoorlijk in het Hollandsch kon uitdrukken.

Waarlijk, het is meer dan tijd, dat de toestand van het onderwijs in Indië en al wat er meê zamenhangt, goed gekend worde; tijd, meer dan tijd, dat men de volle waarheid hoore, opdat eindelijk een verbetering tot stand worde gebragt. Of wat dunkt u van een verdeeling der school in klassen, waar de aanvangsklasse 120, de hoogste 19 à 20 leerlingen telde? Zou dat mogelijk kunnen zijn, wanneer de opzieners ook maar een flaauw begrip hadden van school en onderwijs?

Om niet al te uitvoerig te worden, bepalen wij ons alleen bij het lager onderwijs, dat van Gouvernements wege gegeven wordt aan Europeanen en hunne afstammelingen.

De hoofdkommissie besluit haar verslag met te zeggen: »Hoezeer de algemeene toestand van het lager onderwijs zeer gunstig mag genoemd worden, is de Hoofdkommissie van onderwijs evenwel van oordeel, dat bij de tegenwoordige uitbreiding, eene herziening der wetten, instructiën en bepalingen op het onderwijs, die van 1818 dagteekenen, hoogst wenschelijk is."

De algemeene toestand van het lager onderwijs is zeer gunstig, *moet* gunstig zijn, niet waar? Maar de onderwijzers kunnen voor 99% niet van hun traktement leven; zij zoeken daarom zooveel privaatlessen mogelijk te krijgen; zij beginnen somtijds 's morgens reeds voor 7 uur, komen dan kwartier over achten, dikwijls te half negen ter schole, en vliegen voort naar hun privaatlessen, zoodra, neen vóór nog de klok het einde des schooltijds aanwijst. De gouvernementsschool, hunne eigentlijke betrekking, wordt een bijzaak, die men niet verwaarloost, omdat zij traktement en na 20 jaren dienst pensioen verschaft. Zoo gaat het door tot 's avonds laat, wanneer men afgesoold thuis komt en zich haast, zijn ligchaam uit te strekken ter ruste, wijl de volgende dag weer dezelfde inspanning eischt. Vandaar die zeer gunstige toestand van 't lager onderwijs, vandaar zoo goede vruchten, die zij afwerpt. Vraagt het maar eens den chefs der departementen, der afdeelingen, welke vruchten zij op hunne bureaux ontvangen, de blijken van dien gunstigen toestand.

De algemeene toestand van het lager onderwijs is *zeer gunstig*, omdat er zoo goed voor de aanvangsklassen wordt gezorgd. De ee ste grondslag, die hier zoo oneindig meer moeite kost dan in Europa, wordt, behoudens enkele uitzonderingen, toevertrouwd aan kweekelingen of ondermeesters. En zoo zelden hebben deze de noodige eigenschappen, om den eersten ruwen bolster los te maken, omdat hiertoe veel meer studie, veel meer kennis behoort, ook veel meer natuurlijke geschiktheid, dan om de hoogere klassen te onderwijzen. De kinderen moeten dadelijk bij het binnentreden der school een vreemde taal, het Hollandsch, leeren; tevens moeten hun verstand en hart gereinigd worden van verkeerde begrippen, onjuiste voorstellingen, verkeerde neigingen, voortbrengselen van den omgang met de Inlanders: waar vindt men bij een jongeling van 16 tot 18 jaren de noodige wijsheid, de noodige bedaardheid en omzigtigheid, om met die verkeerde voorstellingen niet tevens allen eerbied, ontzag en liefde voor de moeder te verbannen?

Dat de toestand van het onderwijs *zeer gunstig* moet zijn, wijl het schooltoezigt op zulke juiste paedagogische grondslagen is gevestigd, hebben wij reeds gezien. Maar die toestand moet ook *zeer gunstig* zijn en steeds oneindig gunstiger worden, omdat hier zoo goed wordt gezorgd voor de opleiding van kweekelingen en de verdere vorming dier jongelieden, die met hun vierden of derden (in Nederland hulponderwijzers-) rang, op achttienjarigen leeftijd in deze gewesten landen. Zij worden spoedig geplaatst, en dan — aan zich-zelven overgelaten. Van daar, dat er zoo weinigen hunner het tot hun eind examen brengen, en allen, die er maar eenigzins kans toe zien, een andere betrekking zoeken. Bij uitzondering is er hier of daar een onderwijzer, die zich den jongeling aantrekt. Valt de anderen, die het niet doen, er echter niet te hard over: velen, de meesten verkeeren in het hierboven aangehaalde geval, dat zij met privaatlessen hun levensonderhoud moeten zoeken, en hebben derhalve geen tijd, zich met den ondermeester in te laten, welke laatste, omdat hij van zijn traktement, ad *f* 75 nominaal 's maands, na aftrek van alle kortingen, niet leven kan, ook nog een kleinigheid zoekt te winnen.

Wanneer men de inlandsche kinderen als kweekeling aanstelt en hun *vijftien gulden* 's maands traktement geeft — een koetsier verdient dikwijls meer — dan kan men zeker zijn, alleen hen te behouden, die in geen andere betrekking te regt kunnen. Vooruitzigten, om verder te komen, bestaan er zelden: waar vinden zij de gelegenheid tot studie? Veel liever verkiezen zij dan de gouvernements bureaux, waar zij, als zij een goede hand schrijven en tamelijk kunnen kopiëeren, al schielijk *f* 50 's maands verdienen, met vooruitzigt om het tot kommies te brengen. Deze bezoldiging en de behandeling van ondermeesters en kweekelingen verschaft dus wel een vasten grond, om te kunnen zeggen: het onderwijs verkeert in *zeer gunstigen* toestand.

Eindelijk na lange jaren is de Hoofdkommissie tot het oordeel gekomen, dat een herziening der wetten en besluiten van 1818 hoogst wenschelijk is. *Zij stelt zich dan ook* voor, van de regering een opdragt te verzoeken tot een maken eene nieuwe algemeene verordening op het lager onderwijs in deze gewesten."

Die behoefte heeft jaren lang bestaan, waarom niet lang van te voren daarin voorzien! *Sancta simplicitas!* de Hoofdkommissie geeft zoo juist te kennen, wat algemeen de grieve tegen haar was: gebrek aan handelen, en dat, waar zij handelde, zij dit verkeerd deed. Sints heeft zij haar eervol ontslag bekomen, »onder dankbetuiging voor de vele diensten, door haar in die betrekking bewezen."

Thans is er een ruime werkkring opengesteld voor de nieuwe benoemde Hoofdkommissie. Moge zij dien aangrijpen met kracht en magt, want de nood dringt. Drie zaken vragen wij in naam der menschheid, in naam onzer medeburgers, in naam onzer kinderen:

een betere bezoldiging van het onderwijzend personeel,
vorming en opleiding van aankomende onderwijzers.
een goed schooltoezigt.

Zij zal het ons toestemmen, dat ook haar, niet den goeden wil, maar wel de noodige paedagogische kennis en geschiktheid ontbreken, om het schooltoezigt in dien zin uit te oefenen, als volgends wetenschap en ervaring noodzakelijk is.

Menigeen zal het misschien bevreemden, dat wij zoo geheelenal het stilzwijgen bewaren over de inlandsche scholen. Wij hebben daarvoor deze reden. Zoolang onze kinderen, de kinderen onzer landgenooten, nog niet hebben, wat hun regtmatig toekomt in zake van onderwijs en opvoeding, zoolang vragen wij voor den inlander niets.

Wij eindigen onze beschouwing. Menigeen zal zij hard klinken, maar de waarheid is niet steeds zacht. En wat wij schreven is waarheid, volle, zuivere waarheid, die ieder, met de zaken bekend, ons toestemmen zal. Dat die waarheid opene ooren en opene harten moge vinden, en dat men steeds bedenke: het lager onderwijs is het fondament, waarvan veel, dikwijls alles afhangt. (*Redactie.*)

BESCHOUWINGEN EN OPMERKINGEN,
over de staatsaangelegenheden der Nederlandsche Bezittingen in Oost-Indie,
(*Vervolg.*)

De mindere klassen der Indische bevolking van den Indischen Archipel in het algemeen en de bewoners van de binnenlanden van Java in het bijzonder, zijn nog zoo onkundig omtrent den vorm der regering en de werking van het bestuur, dat het hun tamelijk onverschillig is, door wien en hoe zij geregeerd worden, mits hunne voorvaderlijke instellingen ongeschonden blijven en zij, onder het genot der vereischte vrijheid, om in hunne dagelijksche behoeften te voorzien, eene voldoende bescherming voor personen en eigendommen vinden. Alle onderdrukking of eenige handelwijze, strijdig met hun belang, wordt door deze klasse van menschen beschouwd als willekeurigheden der overheidspersonen, die met het onmiddelijk gezag over hen belast zijn, en nimmer zullen zij die wijten aan het opperbestuur, welks bestaan en inrigting zij ter naauwernood kennen.

De meer aanzienlijke klasse echter en vooral zij, die, door den veranderden staat van zaken, de voorregten en voordeelen aan hunne afkomst verbonden, moeten missen, en, doordien zij op een hoogeren trap van beschaving staan, zich door dat gemis benadeeld en gekrenkt gevoelen, mogen niet beschouwd worden als de tegenwoordige orde van zaken toegedaan te zijn. Velen nogtans onder dezen, wien een onafhankelijk bestaan ten deel viel, of die in lucratieve gouvernements betrekkingen geplaatst worden en verlicht genoeg zijn, om de tegenwoordige en toekomstige verbeteringen in hun geboorteland onder het Nederlandsch bestuur te beseffen en te waardeeren, zijn niet alleen met hun toestand verzoend, maar beschouwen de vreemde overheersching als een wezentlijken zegen, zonder welke zij, door onderlinge twisten en verdeeldheid, tot dien barbaarschen toestand zouden terug keeren, waarin de meeste eilanden van den Indischen Archipel, waar geen Europeesch gezag bestaat, verkeeren. Om nu den wezentlijken staat der tevredenheid onder de bevolking van Java in al zijne bijzonderheden te leeren kennen, moet eerst nog tot opheldering strekken, dat, wanneer zij aan de voordeelen en voorregten, die ten gevolge der bestaande staatsregeling aan iedere klasse te beurt zijn gevallen, getoetst wordt, zich dan in de verscheidenheid dier voordeelen en voorregten een aantal oorzaken laat ontdekken, die, de eene klasse meer, de andere minder, te vreden moeten maken, en zulks naarmate de bedoelde verscheidenheid den een meer dan den ander daarvan genot doet hebben. De bevolking van Java, inboorlingen des lands, zoude gevoegelijk in de navolgende klassen kunnen worden verdeeld.

1. Vorsten en Inlandsche grooten, geene onmiddelijke onderdanen van het gouvernement.
2. Regenten en Inlandsche hoofden in dienst van het gouvernement.
3. Priesters.
4. Landbouwers.
5. Zoutfabriekanten.
6. Handelaren.
7. Ongehuwde mannen, die nog niet onder de werkbaren gerekend worden.
8. Rondzwervers of lieden zonder vast verblijf of bekende middelen van bestaan.
9. Lijfeigenen.

Onder de eerste klasse behooren de vorsten van Java, die in vroegeren tijd een onbeperkt willekeurig gezag over hunne onderdanen voerden en hunne inkomsten van de bevolking trokken, door tusschenkomst hunner vertegenwoordigers in de onderscheidene deelen van hun gebied, die de hun aangewezene deelen als appanagiere ten gevolge van hun geboorteregt of vorstelijke gunsten voor bewezene diensten, als leenheeren in bezit hielden, onder gehoudenis tot het opbrengen, eener bepaalde jaarlijksche belasting aan den souverein naar de behoefte van diens hofhouding, in geld, producten van den bodem of personeele dienstbaarheid.

Deze ondergeschikte hoofden voerden bij hun praedicaat nog den titel van bopate wedono's, (hoofdregenten) en bopate's (regenten), de laatsten aan de eersten ondergeschikt, en dezen weder aan den rijksbestuurder der hoven, waartoe zij behoorden, onderworpen.

Het onmiddelijk gezag over de bevolking was aan de dessahoofden opgedragen, die echter ondergeschikt waren aan de distriktshoofden, (demangs) waaronder ook Chinezen, die de dessa's tegen bepaalde opbrengsten in geld en andere benoodigdheden huurden en daarvoor persoonlijk aan de regenten verantwoordelijk bleven, behoudens het regt, om over den arbeid der bevolking van de door hen gehuurde dessa's zoodanig te beschikken, als zij in hun belang noodig oordeelden. Dat dit aanleiding gaf tot groote onderdrukking en afpersingen der bevolking, valt niet te betwijfelen. Wie de Chinezen kent, weet, dat niet het welzijn der door hen gehuurden, maar wel dat eigenbelang en spoedig rijk worden, door welke middelen dan ook, hun eenigdoel is.

De souvereinen en rijksbestuurders zochten steeds zooveel mogelijk door indirekte middelen voordeel van de regenten te trekken en deze wederkeerig van de

demangs, waardoor een groot aantal middelen van belastingen werden verzonnen, die tot het belagchelijke oversloegen, doch niettemin de bevolking zwaar drukten. De uitbreiding van het Nederlandsch gezag en zijn invloed op Java, inzonderheid na den laatsten oorlog van 1825-1830, maakten groote wijzigingen in de Inlandsche staatsregeling der zoogenaamde vorstenlanden noodzakelijk, ten gevolge waarvan het absoluut gezag van de beheerschers dier landen, dat de ontwikkeling der welvaart van de bevolking belemmerde, als ook de willekeurigheden der hovelingen en prinsen, eene merkelijke beperking hebben ondergaan, terwijl vele der huishoudelijke inrigtingen van staat op dit gedeelte van Java, die met de waardigheid van een verlicht bestuur en de belangen der inwoners in het algemeen streden, afgeschaft en door meer doelmatige vervangen zijn. Ook werd een gedeelte dier landen toen onder het onmiddelijk gezag van het Nederlandsche gouvernement gebragt en daaruit zamengesteld de schoone, vruchtbare residentien Banjoemaas, Bagelen, Madioen, Kediri en de afdeeling Patjitan, beslaande te zamen eene opperlakte van 432 vierk. geographische mijlen, waarop thans eene bevolking van 1.803.848 zielen gevonden wordt. Hierdoor is ook het overgroot getal hoofden, door de vorsten met het beheer der zaken belast, verminderd en velen hunner zijn op pensioen gesteld moeten worden. Betoog behoeft het wel niet, dat deze maatregelen de weldadige strekking hebben, om het algemeen welzijn op Java te bevorderen. Dan, hoezeer dit ook volmondig door de Javanen wordt erkend, zoo kan zulks evenwel het leed niet doen verdwijnen, dat zij, die door dezen veranderden staat van zaken, eenig aanzien, magt of geldelijke voordeelen mogten hebben verloren, ondervinden, dewijl zij hierdoor zich niet alleen in hun tijdelijk belang zien aangetast, maar bovendien ook het vooruitzigt missen, immer weder zoo voor zich-zelven als voor hunne kinderen en volgelingen, die prerogatieven deelachtig te kunnen worden, wier magt en invloed het onbeschaafd oordeel zoo zeer streelen en waarop de Inlanders dezer gewesten zeer veel prijs stellen.

Allen, die in deze omstandigheden verkeeren, waarvan het getal, hun invloed in aanmerking nemende, niet onaanzienlijk mag worden geacht, behooren tot de eerste klasse der bevolking. Zij en de regenten, die uit hoofde van ongeschiktheid of om andere redenen uit 's lands dienst zijn ontslagen en wier wettige afstammelingen buiten de gelegenheid zijn geraakt, hen in het gezag op te volgen, benevens al hunne aanverwanten en volgelingen, moeten worden beschouwd als personen, wier onmiddelijk belang te zeer is gekwetst, om in hunne gehechtheid aan de tegenwoordige orde van zaken een volkomen vertrouwen te kunnen stellen.

Blijkbaar zijn echter die omstandigheden het wakend en beschermend oog van het gouvernement niet ontgaan, dewijl allen, die in de kategorie van dien lijdenden staatkundigen toestand vallen, de meest mogelijke belangstelling en ondersteuning der regering ondervinden, die hun zoodanigen geldelijken onderstand en uiterlijk aanzien toekent, als de omstandigheden in billijkheid toelaten. Ofschoon nu deze minder tevredenen tot de eerste klasse der bevolking van Java behooren, zijn zij echter te zeer onderling verdeeld, om eenige ongerustheid omtrent hunne handelingen te doen koesteren, waarbij nog komt, dat zij, omdat wangunst en naijver eigenaardige karaktertrekken der Inlanders dezer klasse zijn, steeds door de vrees in toom gehouden worden, hunne ondernemingen te zien uitlekken en de noodlottige gevolgen daarvan te ondervinden, die dikwerf gebleken zijn, door de vele verbanningen, welke onder hen, ten voorbeelde van anderen, voor levenslang naar de Moluksche eilanden plaats gehad hebben.

Van al de vroegere onafhankelijke vorsten van Java bestaan thans nog alleen de soesoehoenan van Soerakarta en de sultan van Djokjokarta, doch deze zijn, afgescheiden van de hierboven vermelde toeeigening van het grootste gedeelte hunner rijken, in al hunne handelingen door verbonden en Europeesch toezigt zoodanig beperkt, dat hunne tegenwoordige magt slechts als eene schaduw van die, welke zij vroeger bezaten, kan aangemerkt worden. De oppervlakte van den grond, waarover zij zoo genaamd nog onafhankelijk gebieden, bestaat uit niet meer dan 171 vierk. geographische mijlen, terwijl de gezamentlijke bevolking dier beide rijken, slechts 1.018.088 zielen bedraagt. Te verwonderen is het evenwel, dat het gouvernement niet reeds voor lang die vorstendommen opgelost en geheel onder zijn beheer gebragt heeft, waartoe het einde van den oorlog in 1825-1830, vooral omtrent het rijk Djokjokarta, zulk eene schoone gelegenheid aanbood. Wij eerbiedigen de staatkunde van het gouvernement, ofschoon het niet te ontkennen is, dat in die zoogenaamde vorstenlanden oneindig veel meer armoede heerscht dan in de omringende gouvernements residentien, die reeds bij de eerste schrede, welke men daarin doet, ontwaard wordt, zoodat het eene weldaad voor die millioen zielen zou zijn, indien er een gevoegelijk einde aan dien staat van zaken kon worden gemaakt.

(*Wordt vervolgd.*)

BATAVIA.

Wij zijn in de gelegenheid gesteld, de navolgende bijzonderheden mede te deelen in betrekking tot het leggen van den onderzeeschen telegraafkabel, die Singapore met Java verbindt, van iemand, die zelf een werkzaam deel aan deze belangrijke operatie heeft genomen.

Den 14den Novemb. werd het dikkere einde (shoreend) van den telegraafkabel te Singapore aan wal gebragt op ongeveer een paal afstands van de stad.

Er werd in het policiebureau een vertrek ingerigt tot tijdelijk telegraafkantoor, en de verbinding van den kabel tot in genoemd gebouw werd dan ook dienzelfden dag nog tot stand gebragt.

Door den ongemeen lagen waterstand in den namiddag van den 14den, was men in staat den kabel zelf tot op aanmerkelijken afstand van het strand in den grond te doen graven, hetgeen voor telegraafkabels steeds van het grootste belang is te achten.

Den 15den, des morgens te half zes, werd met het uitlaten een aanvang gemaakt; de gemeenschap met het voorloopige kantoor te Singapore en de toestellen in het schip geplaatst, werd voortdurend onderhouden. Het stoomschip *Merapi* bleef de *Bahiana* steeds een kabellengte vóór, ten einde, indien noodig, aankomende schepen van koers te doen veranderen en om verder de meest geschikte rigting aan te wijzen. Het uitvieren van den kabel bleef geregeld voortgaan tot den 16den des avonds te 6¼ uren, toen men tot op ongeveer 30 mijlen Muntok genaderd was. De beide stoomschepen bleven dien nacht aldaar geankerd. Den 17den, des morgens vroeg, werd de reis vervolgd en tegen 9 uren wierp men het anker op ongeveer drie mijlen afstands van Muntok. Dien dag en de vier volgende dagen werden besteed tot het in verbinding brengen van het kantoor te Muntok met den kabel en tot het leggen der lijnen van genoemd kantoor te Muntok tot aan het strand aan de Z. O. zijde der baai, ter verbinding met het nog te leggen gedeelte kabel naar Batavia. Den 22sten, des morgens vroeg, werd de reis wederom vervolgd en onafgebroken voortgezet tot den 23sten des avonds. Op 35 mijl afstands van Batavia werd het anker geworpen, om niet genoodzaakt te zijn, des nachts de passage van de Duizendeilanden en verder de Batavia baai te wagen. Den volgenden morgen vroegtijdig stoomde men weder op en tegen 4 uren wierp de Bahiana het anker op korten afstand dezer stad. De telegrafische gemeenschap met het kantoor te Muntok werd voortdurend onderhouden en liet evenmin als de isolatie van de lijn iets te wenschen over.

— De onderzeesche telegaaafkabel is op eenigen afstand van den Javawal gebroken. Men is druk bezig het noodige ter herstelling te doen, zoodat wij hopen, dat de afgebroken gemeenschap spoedig weer kan aanvangen.

— Wij willen een enkel woord zeggen over de bezwaren, die vele ouders maken, om hunne kinderen naar het gymnasium te zenden. Het heet, het gymnasium geeft mij geen waarborg, dat mijne kinderen, na volbragten leertijd, aan een der akademien in Nederland toegelaten worden.

Al wie voor tien jaren het denkbeeld geopperd had, om hier in Indie een gymnasium te hebben, zou voor de hemel weet wie gehouden zijn. In Indie een gymnasium, dat ware immers de eerste schrede op den weg der afscheiding van Nederland! In Indie een gymnasium, in Indie, in een land, waar het onmogelijk is, de kinderen zoo goed te ontwikkelen als in Europa—armzalig vooroordeel, dat nog bestaat! Nog zijn er, die ongeloovig de schouders ophalen, als ze den naam van gymnasium hooren noemen, overtuigd als ze zijn, dat het toch niet tot stand komen zal. Dat is de oud-indische behoudende partij, die alles van, niets door of in Indie wil. Die partij dient bestreden, ten onder gebragt te worden. Ook in deze zaak is haar invloed merkbaar. Thans, nu de koning zijn naam heeft geschonken aan de inrigting, die we weldra in werking hopen te zien, nu er groote, zeer groote sommen voor beschikbaar zijn gesteld, nu het leerplan dier inrigting alles omvat, wat men van een gymnasium vorderen kan, nu doet men dadelijk een greep in de toekomst,—en wil thans reeds toezeggingen, waarvan eerst later sprake kan wezen. Wij voor ons twijfelen geen oogenblik, of de regering, die met zoo onbekrompen hand de instelling schonk, zal haar bloei verzekeren, door voor hare beste kweekelingen gunstige bepalingen daar te stellen. Een voorbeeld zal onze meening ophelderen. Toen in der tijd te Groningen de landhuishoudkundige school werd opgerigt, waren er geen praerogatieven aan verbonden; thans nu die inrigting zulke goede resultaten oplevert, komt de regering haar verder steunen en bepaalt, dat kweekelingen, die een zeer goed eindexamen aan de landhuishoudkundige school hebben afgelegd, op 's lands kosten, in Duitschland het boschwezen en de houtkultuur kunnen gaan bestudeeren, ten einde na afloop daarvan als ambtenaar bij het boschwezen in Ned. Indie geplaatst te worden, gelijk er te Rembang reeds eenige dier kweekelingen zijn.

Onzes bedunkens spreekt het van zelf, dat men geen gunsten toestaat aan een zaak, die nog niet bestaat. Is eenmaal het gymnasium in werking, dan komt het overige ook. Dat ouders en voogden zich door bovengenoemde bedenking niet laten weerhouden te verklaren, dat hunne kinderen en pupillen zullen deelnemen aan dat onderwijs! De regering heeft gedaan wat zij kon, 't overige hangt van het publiek af. Zou het welslagen door de schuld van het publiek geheel of gedeeltelijk mislukken, voorwaar dan zou het tegenwoordige geslacht een groote verantwoording op zich laden ten opzigte van het toekomende.

— Bij de Javasche Courant van heden is gevoegd een staat van den stand van het rijstgewas, onder ultimo October 1859. Daaruit blijkt, dat die stand was:

Zeer gunstig in Bezoeki; *gunstig* in Buitenzorg, Krawang, Preanger Regentschappen, Cheribon, Tagal, behalve in de afdeeling Pamalang, Rembang, Soerabaija, behalve in de afdeeling Grissee, Pasoeroean, Probolingo, Banjoemaas, Bagelen, Kadoe, Patjitan en Kediri; *vrij gunstig* in Samarang en Banjoewangi; *redelijk* in Pamakassan op Madura; *ongunstig* in Pekalongan, behalve in de distrikten Wiradessa en Sragi; *onregelmatig* in Japara, waar de padi in de sawas echter gunstig staat.

Waartoe Djokjokarta en Soerakarta nog op dezen staat voorkomen, begrijpen wij niet, wijl er nooit eenige opgave van bekend wordt gesteld.

— Te Patjitan heeft men aanzienlijke marmerbergen ontdekt. Dit marmer is geaderd, zeer geschikt ter polijsting, en door de ligging der plaats is het transport gemakkelijk. Twee gepolijste blokken zijn door den heer Noordziek aan de Natuurkundige Vereeniging gezonden, en deze heeft er het gouvernement mee bekend gemaakt, onder opmerking, dat dit welligt tot exploitatie zou kunnen leiden. Het marmer kwam der Vereeniging harder voor, dan 't geen men uit Europa ontvangt. Binnen kort hopen wij in de gelegenheid te zijn, nadere bijzonderheden omtrent deze zaak mede te deelen.

— Berigten van Kanagawa melden, dat de handel aldaar levendiger is. De geldkwestie is geschikt; men heeft op genoemde plaats wisselbanken, waar men dollars tegen kobangs inwisselen kan, 2½ dollar tegen 1 kobang. Tijdingen van anderen aard ontbreken.

Batavia. In de bestuursvergadering der Natuurkundige Vereeniging in Nederlandsch-Indie, gehouden den 24sten November jl., zijn benoemd tot het gewoon lidmaatschap der Vereeniging de heeren H. Anthon jr. W. J. van den Broek, A. Fraser en C. Vriesendorp.

Rembang. Op den 13den November hebben in de distrikten Bouwerno, Pelem en Kapas sterke winden gewaaid en zijn zware regens gevallen, ten gevolge waarvan enkele tabakschuren gedeeltelijk zijn ingestort en tabaksaanplantingen onder water hebben gestaan. Hierdoor is echter weinig schade veroorzaakt, omdat het water spoedig kon afloopen. Maar in het distrikt Bouwerno heeft de aanplanting veel geleden ten gevolge van het vallen van hagelsteenen.

Banjoemaas. Omstreeks half vier uur in den vroegen morgen van den 10den November is door onvoorzigtigheid brand onstaan, in den woning van den amfioenpachter te Batoer, afdeeling Bandjar Negara, waardoor twee huizen in de asch zijn gelegd.

De schade aan in die huizen opgestapelde tabak, kleedingstoffen, goederen, opium en andere zaken wordt op ruim *f* 5000 geschat.

Menschenlevens zijn bij die ramp niet te betreuren.

Banka. In den namiddag van den 21sten October is het Chinesche kamp te Batoe-roesak brand onstaan, ten gevolge waarvan een twintigtal huizen, waaronder vier met pannen gedekt, geheel zijn vernield.

De schade wordt op *f* 20,000 begroot.

De maand October heeft zich gekenmerkt door vele regens, vergezeld van hevigen wind.

De gezondheidstoestand was bevredigend, zoowel ter hoofdplaats als in de verschillende distrikten.

LAMPONGSCHE DISTRIKTEN. — De binnenlandsche handel was gedurende de maand October zeer levendig. Uit de verschillende afdeelingen der residentie kwamen te *Telok Betong* aan 11 praauwen en vertrokken van daar naar die afdeelingen 10 praauwen. Van *Java* en andere plaatsen buiten de residentie kwamen 30 praauwen aan en vertrokken derwaarts 26 praauwen. De uitvoer gedurende het derde kwartaal van 1859 bestond uit gomelastiek, peper, koffij, damar, kapas, vogelnestjes, bindrotting, was, kokosnoten.

In October werden weder 23 groote tijgers en 9 rhinocerossen afgemaakt, waarvoor *f* 1,654 aan premiën is uitbetaald.

PALEMBANG. — De handel ter hoofdplaats was in de maand October vrij levendig; onder andere produkten werden 5,660 pikols kapas aangebragt. De prijzen der rijst bedroegen *f* 6.40 en *f* 5.55 voor den pikol witte en zwarte rijst.

Met de emancipatie der slaven ging men steeds voort; de meeste lijfeigenen waren reeds door de daartoe bevoegde kommissie in vrijheid gesteld.

De katoen-oogst in de beneden divisiën is afgeloopen en over het algemeen niet ongunstig uitgevallen. De prijzen der katoen waren echter zeer op de plaatsen van produktie buitengewoon hoog, zoodat *f* 9 à *f* 10 aldaar voor de pikol ongezuiverde kapas werd betaald.

De bevolking was laatstelijk bezig met het zaaijen van padi, waartoe de talang velden in gereedheid waren gebragt.

Van *Djambi* en *Moeara Kompeh* zijn geene berigten van eenig belang ontvangen.

CELEBES. — Na de in vorige maanden ondervondene nederlagen waagden zich de Boniërs niet meer aan nieuwe invallen of strooptogten in de Noorder-distrikten. De positie *Semangi* werd daarom door onze troepen verlaten, die naar *Maros* terugtrokken, terwijl een gedeelte der militaire magt uit de Noorder-distrikten naar *Macassar* terugkeerde.

Het aanwezen van militaire magt en van een Gouvernements ambtenaar in *Tanette*, tot steun van de leenvorstin in de handhaving van haar gezag, was bij voortduring van heilzamen invloed op den stand van zaken in dat leenrijkje. De uitgewekene bevolking keerde in groot aantal terug en de koningin toonde zich zoo zeer doordrongen van de noodzakelijkheid der haar verleende bescherming, dat zij dringend den wensch uitte, om vooreerst niet daarvan verstoken te worden. Van datoe *Bakka* is sedert niet meer vernomen.

Op den 31sten October zijn de koning en de rijksgrooten van *Goa* met de gebruikelijke plegtigheden ten Gouvernements huize te *Macassar* officieel ontvangen tot het aanbieden van gelukwenschen bij de aanvaarding van het bestuur door den nieuwen gouverneur. Bij die gelegenheid legde de koning vele betuigingen af van trouw en verkleefdheid aan het Gouvernement.

De padi-oogst mogt over het algemeen als gunstig worden aangemerkt. In de afdeling *Saleier* was men in de maand October bezig met het planten van djagong en gierst. De prijzen der levensmiddelen, vooral die van klappers en olie, waren stijgende.

De handel te *Macassar* was bij voortduring levendig. Van plaatsen buiten *Celebes* kwamen aldaar in October aan.

11 Nederlandsche raschepen, 4 vreemde raschepen, 8 inlandsche vaartuigen;

Terwijl naar die plaatsen vertrokken: 15 Nederlandsche raschepen, 6 vreemde raschepen, 24 inlandsche vaartuigen.

Van plaatsen op *Celebes* kwamen ter reede van *Macassar* 54 inlandsche vaartuigen en vertrokken derwaarts 65.

Zijne Excellentie de luitenant-generaal, kommandant der 2de Bonische expeditie, is den 5den November te Macassar aangekomen en heeft den volgenden dag het kommando over de troepen en het kommissariaat over de politieke aangelegenheden overgenomen. Den 3den November jl. zijn te Bonthain de eerste expeditionnaire troepen aangekomen en wel het 4de bataillon infanterie van Samarang. Deze troepen hebben eene buitengewoon gunstige reis gehad. Om de operatien te beginnen werd den 12den November slechts

gewacht op het oorlogstoomschip *Gedeh*, dat elk oogenblik kon aankomen en als sleeper niet gemist kon worden.

Den 9den November is van Badjoa te Macassar teruggekeerd de schoefkorvet *Medusa*, welke naar eerstgenoemde plaats gezonden was, om het fort aldaar te ondersteunen bij den alom bij geruchte medegedeelden aanval, welken de Boniërs voornemens zouden geweest zijn, daarop te ondernemen. Een aanval op het fort heeft echter niet plaats gehad.

Het gerucht, als zoude de koningin van Boni afstand hebben gedaan van haren troon, als zoodanig vermeld in ons nommer van den 16den November jl., is niet bevestigd geworden.

AMBOINA. — Gedurende de maand October regende het bijna aanhoudend. De gezondheidstoestand was echter beter dan in de voorafgaande maand.

Op den 3den October is te *Pauloky* (*Ceram*) de doodstraf voltrokken aan den hoofdopstandeling, tijdens de jongste onlusten op *Ceram*, *Marcus Kahiai*.

De gouverneur der *Moluksche* eilanden heeft eene reis gemaakt naar *Wahani* (*Ceram*), bij welke gelegenheid tevens door hem bezocht zijn alle negorijen op de noordkust van *Ceram*, benevens de eilanden *Manipa* en *Boano*. Deze togt had voornamelijk ten doel het aannemen der onderwerping van onderscheidene Alfoersche stammen uit het binnenland van *Ceram*, die aangenomen hadden, om zich nabij het strand te vestigen, het koppensnellen afteschaffen en zich op den landbouw toeteleggen. Bijna overal slaagde de gouverneur in het beoogde doel, en had gelegenheid om te zien, dat men begonnen was den grond te ontginnen en negorijen opterigten. Met verscheidene stammen werden gelijksoortige overeenkomsten getroffen, om zich aan het strand te vestigen.

Maatregelen zijn genomen, om een korteren en gemakkelijker weg, dan de reeds bestaande, van de zuid- naar de noordkust van *Ceram*, tot stand te brengen.

Overal is de aanplant van kakao, koffij en klappers aangemoedigd en de bevolking gewezen op de ruime voordeelen, welke daarvan kunnen worden getrokken.

BANDA. — In den avond van den 25sten September is eene schok van aardbeving gevoeld, welke zoo hevig was, dat zij den indruk maakte, alsof eene onwederstaanbare kracht de eilanden groot *Banda* en *Neira* van plaats wilde doen veranderen. De zee stoof daarbij met vreeselijk geweld tegen het zuidelijke strand van *Banda Neira* op, om vervolgens weder zachtkens tot haren gewonen stand terug te keeren. Deze schok heeft evenwel geene schade aangerigt.

Ofschoon de notenpluk gedurende de maand September niet zoo buitengewoon gunstig was, als in de beide voorafgaande maanden, heeft zij toch goede resultaten opgeleverd. Geplukt werden 9,442,098 pitten, welke 21,522 ponden foelie en waarschijnlijk 75,536 ponden noten zullen opleveren. Op den 6den en 7den September werden in 's lands pakhuizen afgeleverd 37,235 ponden foelie, productie van de maand Augustus, en 85,712 ponden noten, productie van de maand Mei.

Op den 12den September heeft de resident eene conferentie gehouden met de perkeniers, om hen bekend te maken met de door het Gouvernement genomene beschikkingen, betreffende de vrij te verklaren perkhoorigen, en hen aangespoord alle pogingen aantewenden om te bewerken, dat de vrij te verklaren perkhoorigen of slaven zich als vrije arbeiders aan de specerijkultuur verbinden. De perkeniers hebben zich hiertoe alle bereid verklaard. Vervolgens heeft de resident bij eene bekendmaking van den 26sten September op ieder specerijland aan de daar bescheidene perkhoorigen medegedeeld de ordonnancie van den 14den Julij l. l. en hun voorgehouden, dat het in hun eigen belang is, op den 1sten Januarij 1860 als vrije arbeiders bij de specerijkultuur in dienst te treden.

Het aantal der in de maand September van *Ceram* en andere eilanden op *Banda* aangekomene praauwen overtrof dat van Augustus met 23 en dat van September 1858 met 30. Evenzoo vertrokken er 10 praauwen meer dan in Augustus en 18 meer dan in September 1858. Door den grooten aanvoer van verscheidene artikelen heeft de buitengewone duurte, welke in den laatsten tijd op *Banda* heerschte, opgehouden en is alles teruggekomen tot de prijzen, welke aldaar normaal kunnen genoemd worden. Deze waren echter steeds de helft of een derde hooger dan op andere plaatsen in den *Molukschen* archipel.

TERNATE. — Den 29sten September heeft de resident zich begeven naar *Khouw* op *Halmaheira*, ten einde zich persoonlijk te overtuigen van de redenen der ongeregeldheden, waarvan reeds melding is gemaakt in onze nummers van 24 September en 15 October jl. Het is hem gebleken, dat verregaande knevelarijen en willekeurige handelingen van eenige Ternataansche prinsen en hoofden de bevolking in verzet hebben doen komen. De resident heeft den Singady en de Kimalaha's van *Khouw* vermaand, en dezen hebben beloofd, de beslissing van het Gouvernement en van den Sultan van *Ternate* in deze aangelegenheden geduldig en met vertrouwen aftewachten.

Gedurende de maand September was op *Ternate* het weder bij afwisseling drukkend warm of door zware zuidelijke winden zeer koel.

Den 2den en 21sten September werden ligte schokken van aardbeving waargenomen. De berg van *Ternate* rookte slechts bij tusschenpoozen.

TIMOR. — Gedurende de maand October is slechts eenmaal regen gevallen en was de hitte ondragelijk, gevende de thermometer 's middags om 12 uren in de schaduw meestal 94 graden aan. Een groot deel der ingezetenen leed aan koortsen en zware catharale aandoeningen, welke echter weinig sterfgevallen veroorzaakten.

De prijzen der rijst en djagong waren van *f* 8 en *f* 2,50 tot *f* 8.50 en *f* 3 per picol.

De inkomende regten hebben gedurende October bedragen *f* 3,421.40. (*Jav. Cour.*)

Samarang. Gisteren werd de persoon van B., zich als jager voordoende, op de hoogte van *Djomblang* door de policie aangehouden, die, in stede van geschoten wild, twaalf blikken doozen amfioen bij hem vond.

— Gisteren kwam op de buiten reede alhier ten anker het Eng. schip R...., gezagvoerder *J. S. Brass*, aan boord hebbende een 18tal schipbreukelingen van den verongelukten schoener *Fatahool Barkat*, door genoemden gezagvoerder op ongeveer 200 Eng. mijlen noordelijk van deze reede opgevischt. (*Sam. Ct.*)

NEDERLAND.

Van den specialen Correspondent van den Java-Bode.

(*Vervolg.*)

Wij hebben u in onzen vorigen gesproken van het koloniaal batig slot over 1859.

In het ontwerp van wet, betreffende het gebruik van het batig slot, wordt voorgesteld om eene bate van *f* 31,858,421.20, met inbegrip van *f* 800,000 als buitengewone bijdrage voor het herstel der marine aan de middelen en inkomsten van genoemd jaar 1857 toe te voegen. Uit de daarbij medegedeelde bescheiden blijkt, dat in 1857 de verkoop der producten in dat jaar heeft opgeleverd *f* 66,037,759.11½ en de geheele ontvangst heeft bedragen *f* 67,127,845.32. Daarvan zijn afgenomen *f* 9,800,000 voor de renten der O. I. schulden, als welke geenszins onder het batig slot van *f* 31.858,843.20 zijn begrepen geworden. In den loop van genoemd jaar is een bedrag van *f* 13,087,853.24 aan muntspecien naar Indie gezonden. Bij de voordragt is gevoegd het proces-verbaal van de staatscommissie, welke belast is geweest met het onderzoek van de wijze van beheer en de verantwoording der koloniale middelen over het jaar 1857. Verder is bij de voordragt gevoegd een staat van het administratief kapitaal in Indie op den laatsten December 1857. Daaruit blijkt, dat voor dit kapitaal eene waarde voorhanden was van *f* 19,250,119, en alzoo *f* 6,750,119 meer dan het normaal bedrag van twaalf millioenen.

Gij ziet dus, dat wij in Nederland weder ook financiele redenen hebben, om met Indie te zijn ingenomen, en dat dit reeds genoeg zou zijn, om te regtvaardigen, dat de *Vesuvius, Citadel van Antwerpen, Reinier Claeszen, Barend Willem, Catharina Maria* en welke fregatten al meer wederom troepen zullen overbrengen, om de Nederlandsch Indische legermagt te versterken. In verband met hetgeen de Minister van kolonien en de heer Duymaer van Twist zeiden bij gelegenheid van diens rede over Bandjermassing, schijnt het evenwel, dat men, behalve dappere mannen met bajonetten, ook regtschapen mannen met kennis zou kunnen inschikken, en het moet inderdaad verbazing wekken, als men ziet, op welke wijze de delftsche akademie daartoe medewerkt. Als men ziet, hoe bitter weinig waarborgen er gevraagd worden voor de geschiktheid van ambtenaren in Nederland, dan moet men te regt met eenige bevreemding lezen, welke eischen er al worden gedaan aan hen, die eenige administratieve betrekking in Indie wenschen te bekleeden. Voor eenigen tijd had dan ook, ten opzigte van eene ambtelijke betrekking in het moederland, het volgende plaats. Vergun mij, dat ik niet al te duidelijk ben, want ik zou ligt personeel schijnen, terwijl het mij slechts om de zaak te doen is.

De secretaris van een administratiekollegie stierf; de leden van het kollegie moesten de voordragt opmaken tot zijner vervanging, waaruit de betrokken Minister eene keuze zou doen. Bovenaan plaatste men den zoon van den president van het kollegie. De Minister achtte hem de geschikte persoon niet; het kollegie drong er op aan; de president beriep zich op de diensten, die hij sints zoo vele jaren den staat bewezen had; de leden voerden aan, dat het aan een kollegie van zooveel gewigt toch wel vrij zou staan, zelf, zoo niet *jure*, dan toch *facto*, zijne dienaren te kiezen. »Indien uw kollegie van zooveel gewigt is,» antwoordde schriftelijk de Minister, waarom dan de keuze bepaald op een man, die — althans van *deze* administratie — volstrekt geene kennis bezit?" Men beweert, dat de woorden tusschen de schrapjes gesteld, slechts ingevoegd waren ter wille van de beleefdheid. Hoe dit zij, de eerst voorgedragen persoon werd benoemd; maar hij moest zich toch eene geldelijke opoffering getroosten en krijgt minder traktement dan zijn voorganger. — Zóó geschieden soms de benoemingen in het moederland.

Maar niet alle benoemingen. Wij behoeven u wel niet te herinneren aan het zendelingshuis, bijvoorbeeld, waar men sints maanden aan het benoemen was, terwijl elke keuze zonder effect bleef door het bedanken van den gekozene. Thans heeft dit een einde genomen: tot directeur werd benoemd de heer W. Francken Az. en tot onderdirecteur de heer S. E. W. Roorda van Eysinga. Pleit het tegen onze maatschappij, dat men voor eene administratief lucrative betrekking zoovele sollicianten vindt en de intrigue eene rol speelt, terwijl eene betrekking, die van zoo oneindig meer zedelijk gewigt is, door niemand wordt verlangd? Zonder te willen beslissen over het meer of minder nut, dat de zendelingen in Indie stichten, erkennen wij toch onverwaardelijk het groote gewigt dier taak, en wij kunnen het ons begrijpen, dat een zendeling, wiens godsdienstige overtuiging niet meer instemt met die van hen, welke hem gezonden hadden, zijn eenmaal ontvangen mandaat teruggeeft en voor de gronden daartoe opentlijk uitkomt. Maar ziet, terwijl men, bijna zonder er over te spreken, slechts aanstipte, dat een ander eveneens de banier verlaten had, om bij eene engelsche maatschappij in dienst te treden, werd van dezen man van onbeschroomde overtuiging het vreeselijkste tafereel opgehangen en zijn naam in onze kerk uitgegalmd, bij gelegenheid der maandelijksche bijeenkomst der leden van het zendelinggenootschap. Een treurig lot voorzeker voor een man, die, van zijne vroege jeugd af, getoond heeft steeds naar zijne overtuiging te handelen en daarom juist deze levensbaan was ingetreden.

Maar men kan de gebeurtenissen op kerkelijk godsdienstig terrein, naar het schijnt althans, niet met dezelfde maat meten, waarnaar men die op elk ander gebied beoordeelt. Ik kan u nog een voorbeeld daarvan uit de laatste weken aanvoeren. Gij weet wat het nederlandsche volk heeft bijgedragen voor een monument aan Bilderdijk, niettegenstaande zelfs een Minister, de heer van Hall, die zaak in zijne bescherming nam en door boden de inschrijving daarvoor liet verzoeken; gij weet, hoeveel voeten het in de aarde gehad heeft en nog heeft, om Tollens een gedenksteen op te rigten; gij weet hoe deerlijk mislukt de poging is, om bijdragen te bekomen voor een Scheffers-monument, kortom gij weet, hoe al wat strekken kan, om de nagedachtenis onzer groote mannen aan de vergetelheid te ontrukken, schipbreuk lijdt op de kleingeestige zuinigheid van ons volk. Maar thans is een onzer haagsche predikanten vijftig jaar predikant; en nu is er niemand te arm, om dien leeraar een geschenk aan te bieden; de vreemden gingen voor; anderen volgden; de kerkelijke kollegies bleven niet achter, en het eene geschenk was al kostbaarder dan het ander. En domine Molenaar ontving van 's Gravenhages inwoners meer dan Bilderdijk, Tollens en Scheffer te zamen! Zie, wij gunnen den grijzen leeraar gaarne de onderscheidingen, hem ten deel gevallen, waartoe ook Z. M. bijdroeg, door hem tot kommandeur der orde van den Nederlandschen Leeuw te verheffen; maar wij kunnen het verwijt niet onderdrukken, dat een volk, of eene gemeente zoo ge wilt, drie mannen, die tot den roem des vaderlands zooveel bijdroegen, *ignoreert*, en voor een predikant, omdat hij vijftig jaar predikant was, geen beurs te ledig acht.

Wij spraken daar zoo even van de benoeming van den predikant Molenaar tot kommandeur der orde van den Nederlandschen leeuw. Niet alle onderscheidingen van dien aard deelen wij u mede, gij vindt ze in andere dagbladen. Slechts de zoodanigen signaleerden wij, die om de eene of andere reden der vermelding waardig zijn. Zoo meenen wij ook uwe aandacht te moeten vestigen op de groot-hertogelijke orde van de Eikenkroon, dezer dagen aan den magnetiseur Regazzoni geschonken, die séances houdt en wonderen vertoont. Het moet een regt aangenaam gevoel zijn voor kunstbenaars van verdienste, indien zij ook italiaansche magnetiseurs geridderd zien. Weldra wordt de oude Bamberg ook nog ridder van eenige orde, en 't zou ons niet verbazen, als Blondin, de drieste koordendanser, die de watervallen der Niagara tot het tooneel zijner onverantwoordelijke waaghalzerijen maakt, mettertijd geridderd werd. Dat het groote publiek voor zulke kunsten zijn geld veil heeft en een koorddanser beter zaken maakt dan een wetenschappelijk man, laten wij daar; maar dat....

(*Wordt vervolgd*).

Z. M. heeft *benoemd* tot komm. der orde van den Ned. Leeuw den generaal majoor bij het leger in Ned. Indie *C. P. Schimpff*, laatstelijk gouverneur der kolonie Suriname; tot ambtenaren voor de dienst van het boschwezen in Ned.-Indie *J. A. van Roijen* en *G. L. Blume Jr.*; tijdelijk tot HD. adjnd. den met verlof hier te lande aanwezigen ridmeester *G. E. Tolsma* van het reg. Oost-Ind. kavallerie.

— Waarschijnlijk zal met Zr. Ms. korvet *Juno* een detachement mariniers met buksen gewapend, onder bevel van den kapitein L. F. Kempers, van gemeld korps, naar Oost-Indië vertrekken.

— Men meldt uit Harderwijk, dat het aantal militairen, voor de Indien aangeworven, gedurende de maand September ll., het aanzienlijk cijfer van 480 heeft bereikt.

— Dezer dagen is weder, door den kanselier der beide orden, aan eenige militairen van het koloniaal werfdépôt, bestemd voor de dienst in Oost-Indie, vergunning verleend tot het dragen: *a.* der Engelsche Krimmedaille, *b*, de Badensche medaille voor den veldtogt in 1849, *c.* de bronzen Siciliaansche medaille van den veldtogt in 1849 en *d.* der Pauselijke medaille van den veldtogt in 1849.

— Te Leyden is den 7den dezer tot doctor in de heel-en verloskunde bevorderd de heer J. I. Willems, med. doct., geb. te Schimmert, na verdediging van akad. stellingen over heel- en verloskunde.

— Den 7den dezer is te 's Hage in ruim 80 jarigen ouderdom overleden de baron de Smet van Deurne, oud-kamerheer van wijlen koning Willem I, een man die de steun en hulp was van velen, die zijn afsterven diep zullen betreuren en gevoelen.

RUSLAND.

De magt van Rusland in Oost-Azie.

Het nieuwe tijdperk, dat Rusland na den oorlog in 1856 is ingetreden, heeft zich doen gevoelen tot in de verst verwijderde gedeelten van dit reusachtig rijk. Het toezigt, dat inwendige misbruiken hervormt en nieuwe kracht in het centrum ontwikkelt, is even werkzaam en gezegend tot op de uiterste grenzen. Voor Nicolaiewsk wordt dezelfde zorg gedragen als voor St. Petersburg, en de kust van Tartarye wordt bestuurd, alsof zij even gewigtig was als die van de Oost- of Zwarte zee. Staatkundige afgunst en regten, die men nog niet ontkennen kan, vertragen den tijd, dat Rusland het middel zal zijn, om de Turken uit Europa te verdrijven. Dezelfde hinderpalen verhinderen zijn voortgang ten zuiden der Kaspische zee, waar het zijn noordsch bloed bragt, om op de valschheid en versleten geestkracht der Muzelmannen te zegepralen, bestemd om nog eens wakker te worden en dan voor altoos in te sluimeren. In West-Azie, gelijk in Zuid-Europa, moet zijn voortgang omzigtig en langs omwegen geschieden, daar wordt het afgunstig bespied en onbevreesd tegengehouden. Maar in 't Oosten en Noorden staat Rusland alleen; op geen enkel punt komt het in aanraking met de europesche staten; voor zijn vorm van beschaving, even als voor de hunne, is het geheele vasteland geopend, en het heeft in het zuiden van Siberie een vast punt, van waar uit het handelen kan tegen barbaarsche stammen en wankelende dynastien, een punt, dat Indië niet voor Engeland is, waar geen ander volk durft wagen, zich met Rusland te meten. Is het zijn roeping te doen voor het tartaarsche ras, wat de noordsche volkeren voor de beschaving van Europa hebben uitgewerkt, kan kunnen wij niet anders dan het spoed toe te bidden. Zijn verleden is in zijn voordeel, zijn traktaat met China voor veertien maanden gesloten, is een waarborg en een bewijs voor de toekomst. Door dit traktaat is zijn handel uitgebreid, zijn grenzen vooruitgeschoven, zijn zending beschermd

en haar toegestaan te werken, om het Christendom te brengen, ten einde de vestiging van vrede en eendragt onder de menschen te bevorderen; en zijn handelaren, in de zeven opengestelde havens gevestigd, zijn alleen aan hunne eigen wetten onderworpen, gelijk de europesche onderdanen in Turkije en de Europeanen in Indië. Terwijl onze (der Engelschen) handel in Noord China is verlamd, terwijl een derde Chinesche oorlog dreigt, bezoekt een russisch gouverneur-generaal vreedzaam met zijn gevolg Pekin, en is er uitdrukkelijk bepaald, dat de overlandhandel vrij en onbelemmerd zal zijn.

Deze overlandhandel heeft zich zeer uitgebreid. In 1858 werden er te Kiakhta, de grensstad, ingevoerd 20,240 kisten *gunpowder* thee, 111,857 pakken zwarte en 68,553 groene thee, waartegen een Russische manufacturen en ruwe produkten ter waarde van 7,332,608 zilveren roebels werden verruild. Maar sedert is den kooplieden toegestaan, hunne betalingen aan de Chinezen in specie te doen, en een nieuwe stapelplaats is te Semipolotinsk geopend, die de theekaravanen van de westelijke provincien ontvangt. Het is een veelbeteekenend feit, ten opzigte van de tegenwoordige betrekking tusschen de Russen en Chinezen, dat een brief in de *Noordsche Bij* van St. Peterburg, dd. 5 Julij ll., van de oevers der Amur, over eenige mongoolsche Tartaren spreekt, die juist van Peking waren teruggekeerd, en zegt, dat de gevoelens der Chinezen jegens de Engelschen vijandelijk zijn, en de hofpartij gunstig voor een oorlog gestemd was. Weyuang, een geleerde mandarijn, heeft een verhandeling gepubliceerd, waarin hij der regering den raad geeft, de nederzetting van Russen in het rijk aan te moedigen, met het oog op de verdrijving der Engelschen, en een groot leger naar Indie te zenden, om de Cipayers bij te staan. Een inval uit Thibet werd door mannen als Henry Thoby Prinsep niet onmogelijk geacht, hoewel het zeker onwaarschijnlijk voorkomt, dat de tegenwoordige mentschou-dynastie zulk een onderneming met vreemde hulp zou ondernemen.

De voortgang der Russen aan de Amur is even snel als in China. Het laatste traktaat breidt de grenzen tot de rivier Ussuri uit, en graaf Mouravieff, gouverneur-generaal van Oost-Siberie, heeft pas de grenslijn bepaald. De landverhuizing naar de streken aan de Amur duurt onafgebroken voort. Alle naar Siberie verbannenen krijgen nu een pas van afwezigheid voor drie jaren, op voorwaarde zich daar te vestigen en na ommekomst van dien tijd zijn zij, mits hun gedrag goed is, geheelenal vrij. In het laatste jaar zijn er 40,000 kolonisten derwaart vertrokken. Een stelsel van militaire kolonien, in vele opzigten gelijkende op dat van den ouden romeinschen tijd, is tot stand gebragt, en de eerste kolonne van 10,000 man, uit het binnenste van Rusland, bereikte in 't laatst van Junij Irkutsk. In deze stad heeft een heer Radde, de naturalist bij de laatste wetenschappelijke expeditie op de Amur, door zijne voorlezingen een furore ten gunste der nieuwe landstreek voortgebragt. De uitgever van de siberische *Gouvernement Gazette* heeft de vergunning verkregen een dagblad uit te geven, dat den naam zal dragen van de *Amur-Nieuwsbode*. En de grootvorst Konstantijn heeft een nieuwe expeditie van wetenschappelijken en commercieelen aard uitgerust, waarvan de beste resultaten verwacht mogen worden, en die grootelijks tot de vermeerdering onzer kennis van midden-Azie zal bijdragen.

Van alle europesche rassen is het russische, naast het angelsaxische, het best voor kolonisatie geschikt. Zij hebben de stammen der onderworpen of aangehechte landen hun gewoonten weten te doen volgen en in sommige gevallen te assimileeren met hun eigen karakter. In de jongst gepubliceerde beschrijving van Mr. Tronson ontmoeten wij nog eenige feiten, die hun progressen in Oost-Azie duidelijk maken. Zij schikken zich naar de meest barbaarsche rassen, en stichten volkplantingen in de eenzaamste wildernissen. In 1855 zag onze vloot een nederzetting op de kusten van Tartarije, die zij bij hare komst verlaten vond. Op heuvelachtigen grond gebouwd, was het aan alle kanten door een ijsvlakte omringd, die zich mijlen ver in alle krommingen des wouds uitstrekte. De huizen waren gebouwd van uit het bosch gekapte dennenstammen, ruwelijk in horizontale rijen op elkander gestapeld, wier openingen met mos waren digtgestopt. In elke woning was een ruw gebouwde oven; water werd uit twee kunstbronnen verkregen, er was een bakhuis en een magazijn, en het geheel werd door een uit aarde opgeworpen batterij van acht stukken beschermd. In de oudere kolonien in Siberie en Kamschatka, te Ayan, Twinskoï en Petropolovski, is al het gemak en veel der weelde van St. Petersburg. In den laatsten tijd zijn er 200 goed gebouwde huizen met ijzeren daken, een net versierde grieksche kerk, goede kazernes, een hospitaal, een uitgestrekt gouvernementshuis, met duitsche, fransche en engelsche boeken, een goed ingerigte werkplaats, een plantentuin met Chinesche vazen en zeldzame planten van Indie en China daargesteld. Te Ayan geven de biljarten, sophaas, nieuwspapieren en tijdschriften, fraaije kagchels en natuurkundige instrumenten duidelijk te kennen, dat de bewoners bedacht zijn geweest op den langen siberischen winter. De magazijnen zijn opgevuld met pelterijen en scheepsbehoeften, balen papier en zeildoek. Overal wordt de vriendelijkheid van de Russen beide bij zeevarenden en handelaren geroemd en de bekende taalkundige bekwaamheid der Russen hebben wij gezien in de officieren, die door H. M. S. *Sybille* waren gevangen genomen. De een was een goed Chineesch taalkenner, sprak Japanneesch, Fransch, Engelsch, verschillende russische dialekten, en verstond het Sanskrit, Hebreeuwsch en de klassieke talen. Een ander sprak vloeijend al de talen van het vasteland. Een derde was een door en door Engelsch taalkenner. Allen waren vrij van vooroordeel, brave, geharde menschen, en gehecht aan hun land en keizer, als geen Franschman ooit was.

Geheel Azië, benoorden den 45sten breedtegraad, is nu Russisch grondgebied, en zijn invloed en handel wordt alleen gestuit door den Himalya. Die handel mengt zich niet in den onzen, die invloed is een bepaald christelijke. En onder de Mongoolsche stammen, die over deze uitgestrektheid rondzwerven, ontstaat een gemengd ras met het geloof zijner vaderen, met kerken en scholen in zijn gevolg, om hun doorgaande beschaving te geven. Het zal lang duren, eer de Engelschen en de Russen met elkaêr in Oost-Azie op een andere wijze in aanraking komen als in handelsbetrekking. Dat beide rijken zulke kansen voorstaan en bevorderen, zoo ver mogelijk. Beide kunnen gerust hun gang gaan. Azië heeft ruimte.

JAPAN.

Wij lezen in den *Courrier de Marseille* het volgende: De eenige haven, die door het laatste traktaat in Japan op het eiland Nipon geopend is, is de haven van Nee-e-gata, op de Westkust. Daar deze haven tot dusverre nog niet door Europeanen bezocht is, heeft men bepaald, dat men haar, in gevalle zij niet volkomen aan het doel beantwoordde, door een andere haven, die op den 1sten Januarij 1860 zou geopend worden, zou vervangen. Zoo hebben wij dan een haven te Kinsin, Nagasaki; drie te Nipon, Hiogo, Kanajann en Nee-e-gata, en op het groote eiland van den japanschen groep, Yesso, Hakodate. Deze laatste haven wordt beschreven als een bekoorlijke plaats, gelegen in een land, dat zoowel door zijn klimaat, als voortbrengselen en gedaante, op Engeland gelijkt. De heer Oliphant beklaagt zich in zijn rapport, dat gebrek aan tijd hem tot nog toe heeft belet, zich bezig te houden met de instellingen van dit merkwaardig volk. Evenwel verhaalt hij, dat de geestelijke keizer te Minco een geheel hemelsch leven slijt, waar echter twaalf vrouwen hem herinneren, dat hij nog tot de aarde behoort. De wereldlijke keizer is binnen de citadel opgesloten, bijna gelijk een staatsgevangene. Wij kunnen nog niet mededeelen, hoe groot de magt en de invloed zijn van den staatsraad, die uit vijf edele leenmannen bestaat, e[illegible] min als wat het aandeel betreft, dat de aristokr[illegible] heeft in het bestuur der openbare aangelegenheden.

Een treffende bijzonderheid van het japansche g[illegible] vernement is, dat het een volmaakt spionnenste[illegible] heeft, dat zich zoowel over den vorst als over [illegible] bedelaar uitstrekt. Dit onderwerp zou belangrijk [illegible] noeg zijn, om er een bijzondere studie van te maken. [illegible] zijn nog andere bijzonderheden te vermelden. Zoo[illegible] de oude manier van de ter dood veroordeelden [illegible] buik open te snijden, door een minder walgelijke metho[illegible] vervangen. Thans moet de vriend van den ongelu[illegible] kige hem in tegenwoordigheid van zijne familie [illegible] vrienden onthoofden. Iets, dat wij niet met stilzwij[illegible] willen voorbijgaan, is de invloed der Hollanders op [illegible] ontwikkeling en beschaving bij de Japannezen, niet [illegible] leen wat handel, maar ook wat de kunsten betr[illegible] De Hollanders waren de eerste vreemdelingen, die vo[illegible] aan wal zetten in Japan. Niet alleen hebben zij d[illegible] Japannezen den handel met den vreemdeling geleer[illegible] maar zij hebben ook de onderhandelingen, die de a[illegible] dere mogendheden slechts in een latere eeuw zoud[illegible] ondernomen hebben, om zich de havens van dit uit[illegible] strekte rijk te doen openen, gemakkelijk gemaakt. H[illegible] waren de Hollanders, die de stoommachines, telegrafe[illegible] enz. in Japan bragten, en het Nederlandsch gouvern[illegible] ment werd zelfs door den keizer belast, om twee stoo[illegible] booten te doen bouwen, en de matrozen te onderri[illegible] ten in de wijze van behandeling. Voor 't overige b[illegible] kleedt de hollandsche taal in Japan denzelfden ra[illegible] als de fransche in Europa. In het koninklijk museu[illegible] in 's Gravenhage heeft men, sints een eeuw, een pl[illegible] *en relief* van 't geheele eiland Decima, met alle mag[illegible] zijnen, huizen, enz., die de hollandsche factorij in die tijd bezat.

Aangekomen schepen te *Batavia.*

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGVOERDERS.	VAN.		AGENTEN.
Novemb.	26	Nederlandsch	schip	Kosmopoliet	J. Bouten	Pasgeroean	11 Nov.	B. Kopersmit & Co.
"	—	"	bark	Hugo Grotius	A. K. Zweede	Samarang	— "	Schimmelpenninck & Co.
"	27	"	"	Paul Johan	A. Kooij	Rotterdam	26 Junij	Landberg Bez. de Bie & C[illegible]
"	—	"	"	Postillon	J. C. van Poll	Japan	4 Nov.	Dummler & Co.
"	—	"	"	Deligentia	D. van Bentvelt	Rotterdam	20 Julij	J. Cezard & Co.
"	—	"	"	Johannes Lodewijk	A. H. van der Waal	"	9 Aug.	"
"	28	"	"	Hendrik Jan	J. van der Meijden	"	— "	Busing, Schröder & Co.
"	—	"	"	Maria Elisabeth	W. van der Valk	Amoij	11 Nov.	B. Kopersmit & Co.
"	—	"	"	Graaf van Heiden Reinestein	J. Wamsteker	Australie	1 Oct.	Schimmelpenninck & Co.
"	—	Hamburg	"	La Rochelle	J. Majer	Singapore	19 Nov.	Metz, Wilmans, Ruys & C[illegible]
"	29	Nederlandsch	"	Batavier	A. D. O. v. d. Straats	Rotterdam	28 Julij	Landberg Bez. de Bie & Co
"	—	Ned. Indisch	"	Taip Kween	Djamal a	Banjermassing	18 Oct.	Buijs, Jacobsen & Co.
"	—	"	"	Oeij Sinjo	Kouw Bien	Pecalongan	18 Nov.	Gezagvoerder.
"	—	"	brik	Tartar	Tan Ingsan	"	21 "	"
"	—	Engelsch	"	J. C. Ross	Ballard	Soerabaija		Wilson & Co.
"	20	Oldenburg	"	Amaland		San Francisco		Busing, Schröder & Co.
"	—	Nederlandsch	"	Thetis	J. Visser Ezn.	China		B. Kopersmit & Co.
"	—	Zweed	schip	Kronprinzen	C. F. Bother	Cheribon		Pitcairn, Syme & Co.
"	—	Ned. Indisch	stooms.	Ambon	W. Vogel	Soerabaija		W. Corea de Vries
"	—	"	"	Oenarang	S. van Hulsteijn	Samarang	29 Nov.	Landberg Bez. de Bie & C[illegible]

Vertrokken schepen van *Batavia.*

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGVOERDERS.	NAAR
November	27	Ned. Indisch	stooms.	Palembang	W. A. J. Kuller	Soerabaija in Samarang
"	—	"	schoener	Chieftain	J. C. Kruijmel	Billiton
"	—	Nederlandsch	schip	Sophia Koningin der Nederlanden	L. A. Klein	Nederland
"	—	"	brik	Koerier	F. A. Rotgans	"
"	—	Ned. Indisch	bark	Fathal Nassar	Sech bin Segaf	Soerabaija
"	—	Hamburg	schip	Elise Rubske	R. Boijsen	Nederland
"	—	Engelsch	stooms.	Bahiana	G. G. Esque	Loerst om de Noord
"	29	Ned. Indisch	bark	Hairol Barie	Sech Arfan	Cheribon en Indramaijo
"	—	Zweedsch	"	Superior	C. Cullberg	Nederland
"	30	Nederlandsch	schip	Cornelia	G. de Vries	Soerabaija
"	—	"	bark	Bilderdijk	M. G. Lödschen	"
"	—	"	"	Ridderkerk	Teerlink	Cheribon
"	—	"	"	Jan Pieterzoon Koen	P. A. C. Hugenholtz	Samarang en Soerabaija
"	—	Ned. Indisch	stooms.	Samarang Packet	J. F. Scheel	Samarang
"	—	Hamburg	bark	Amazone	C. F. Riesor	Nederland

In lading liggende schepen te *Batavia.*

VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGVOERDERS.	BESTEMMING.	AGENTEN.
Nederlandsch	bark	Dolfijn	C. B. Brandligt	Nederland via Soerabaija	Schimmelpenninck & Co.
"	"	Eduard Marie	M. F. Remmers	China	"
"	schip	Graaf van Heiden Reinestein	J. Wamsteker		"
"	"	Hugo Grotius	A. K. Zweede		"
"	bark	Johannes Anthonius	F. Metz		Landberg, Bezoet de Bie & Co.
"	"	Cheribon	Coers		"
"	"	Per Aspera ad Astra	J. Admiraal	Nederland via Tjilatjap	"
"	"	Bellona	J. O. Kluin	China	Metzendorff, Wilmans, Ruys & Co.
"	schip	Johannes Lodewijk*	A. H. van der Waal	Soerabaija	J. Cezard & Co.
"	"	Deligentia*	D. van Bentveld	Samarang en Soerabaija	"
"	bark	Zuid Beveland*	J. van der Meulen	Rotterdam via Indramaijo	"
"	"	Cortgene	D. Dunlop	Soerabaija	Reynst & Vinju.
"	"	Hendrik Jan	van der Meijden		Busing, Schröder & Co.
"	schip	Soerabaija	de Boer	Rotterdam	"
"	bark	Java	S. S. van Dam		B. Kopersmit & Co.
"	schip	Elipse*	C. J. Doeksen		"
"	"	Kosmopoliet	J. Bouten	Nederland	"
"	bark	Maria Elisabeth	W. van der Valk		"
"	"	Delftshaven	C. Schaap	Soerabaija	"
"	"	Economist	Olivier		E. Moormann & Co.
"	"	Nederland en Oranje*	van Ruijven		Dümmler & Co.
Ned. Indisch	"	Fathul Karim	Said bin Oemar Fagie	Samarang	B. J. Jacobs
"	brik	Faidool Rachman*	Said Ba-alie	Soerabaija	"
"	"	Marzoek*	Sech Oemar Bagawie	Macasser	"
"	bark	Saijool Gair*	Sech Basarahiet	Cheribon	Buijs, Jacobsen & Co.
"	"	Al Osmanie*	Sech Babasoan	Singapore	"
"	schip	Al Osmanie*	Sech Abd. Rachman	Samarang en Soerabaija	"
"	brik	Roodathool Jena*	Moh. Said	Samarang en Banjermassin	"
"	"	Marzoek*	Said Alhabassij	Cheribon en Pecalongan	"
"	"	Cheribon Packet*	W. F. Massingham		Pandel & Stiehaus.
Engelsch	"	Sangeen*	Knight	Soerabaija	D. van Leeuwen & Co.
"	bark	Richard Thornton*	Sinclair	Londen	Martin, Dyce & Co.
"	"	Nemesis*	Young	Engeland	The Borneo C. Limited.
Deens	"	Herluf Trolle*	A. C. Wandell		C. Bahre & G. Kinder.
"	"	Ludwig Holm*	L. Leigh	Bremen	"
"	schip	Maria Christina*	C. Voss		E. Moormann & Co.
Hamburg	bark	Arracan*	Kuhlker		Busing, Schröder & Co.
Zweedsch	schip	Prins Carl*	Bergman		J. Cezard & Co.
"	bark	Avik*	Ahlborg	Singapore	Pitcairn, Syme & Co.
"	"	Hedwig*	Sjögren	Stockholm	Busing, Schröder & Co.
Sard	"	Lijdia*	Bogana	Holland	
Oldenburg	"	Oldenburg*	H. H. Binger		"
"	schoener	Alfred Hermann*	W. Brummer		E. Moormann & Co.
Fransch	bark	Fernand*	J. M. Blanchet	Nantes	"
Amerikaansch	schip	Boston*	J. Potter		Paine, Stricker & Co.
"	bark	R. B. Forbes*	Ballard	Singapore	"
"	"	Oriental*	Parker	Bremen	Maclaine, Watson & Co.
Meckelenburg	schip	Alt Meckelenburg*	Grosser	Sydney	"

Aangekomen schepen te *Samarang.*

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGVOERDERS.	DATUM.	VAN.
November	17	Ned. Indisch	bark	Djadul Hair	Sech Ka-atabau	12 Nov.	Sumanap
"	18	Hamburg	schip	Horizon	L. Schmidt	11 "	Batavia
"	19	Ned. Indisch	bark	Kalliemantan	Lie Oentat	7 "	Cheribon
"	21	"	stooms.	Palembang	W. A. J. Kuller	20 "	Soerabaija
"	—	"	"	Ambon	W. Vogel	— "	Batavia
"	—	"	"	Oenarang	S. van Hulsteijn	— "	"
"	—	"	bark	Fathool Wadoet	Sech Alhadat	8 "	Sambas
"	22	"	"	Sarie Elmashoor	Mohamat Ijasin	16 "	Batavia
"	23	Nederlandsch	"	Jacoba	M. F. Schaap	19 "	"
"	—	Ned. Indisch	"	Fulkoos Sa-ada	Achmat	1 "	Pontianak

In lading liggende schepen te *Samarang.*

VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGVOERDERS.	BESTEMMING.	AGENTEN.
Nederlandsch	bark	Jacoba	M. F. Schaap		Dorrepaal & Co.
"	"	Hollandia	C. C. Ruihe		van den Broek & Veeckens
Hamburg	"	Horizon	L. Schmidt		Dorrepaal & Co.
Fransch	"	Jules Cezard	F. Lesergeant	Engeland	
Ned. Indisch	"	Srie Nagara	Intje Kandar	Frankrijk	Gezagvoerder.
"	brik	Fathal Hair	Sech Bahaloan		"
"	bark	Sara Eleonora	D. Schuijmer		Dorrepaal & Co.
"	"	Bintang Toedjoe	C. F. Beasleij	Batavia en Cheribon	Gezagvoerder.
"	schoener	Bintang Timor	Lebeh Achmat	Padang	"
"	bark	Polkus Saada	Achmat		"
"	"	Srie Elmansoor	Moh. Ijassin		"
"	"	Fathool Wadoet	Sech Alhadat		"

Vertrokken schepen van *Samarang.*

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGVOERDERS.	NAAR
November	17	Nederlandsch	bark	Johanna en Geertruida	P. Flens	Batavia en Nederland
〃	—	Ned. Indisch	〃	Ellen	F. A. P. Wentholt	Japara en Soerabaija
〃	18	〃	brik	Jeannette Maria	L. G. Danekes	Singkawang
〃	—	〃	bark	Batavia	Oeij Holian	Pecalongan en Batavia
〃	—	〃	〃	Taip Kween	Djamain	Cheribon
〃	—	〃	brik	Antoinette	F. Chasteau	Macasser
〃	—	Nederlandsch	schip	Hugo Grotius	Zweede	Batavia
〃	20	〃	bark	Calijpso	D. R. Nolles	Nederland
〃	—	〃	〃	Commercie Compagnie	G. J. Bruker	〃
〃	—	〃	〃	Pieter Schoenmaker	S van Varelen	Soerabaija en Nederland
〃	21	Ned. Indisch	〃	Djadal Hair	Sech Ka-ateban	Pontianak
〃	22	〃	brik	Alrachmana	Mohamat Seman	Banjermassing
〃	—	〃	schoener	Hap Eng	Tan Kie	Muntok, Riouw en Singapore
〃	—	〃	stooms.	Ambon	W. Vogel	Soerabaija
〃	—	〃	〃	Palembang	Kuller	Batavia
〃	—	Nederlandsch	bark	Catharina Maria	A. Schuchard	Nederland
〃	23	〃	〃	Alblasserdam	J. Thoen	Soerabaija en Nederland
〃	—	〃	〃	Telegraaph	P. B. Rulofs	Padang en Nederland
〃	—	Ned. Indisch	〃	Kaliemantan	Lie Oentat	Banjermassing
〃	—	Nederlandsch	〃	Hendrika	U. H. Bonn	Soerabaija
〃	—	〃	〃	Ferdinand en Louis	de Weerd	Pecalongan en Nederland
〃	—	Ned. Indisch	stooms.	Oenarang	S. van Hulsteijn	Soerabaija

Aangekomen schepen te *Soerabaija.*

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGVOERDERS.	VAN
November	17	Ned. Indisch	stooms.	Padang	A. Guijot	Macasser
〃	—	Nederlandsch	bark	Grondwet	F. C. Kamminga	Batavia
〃	—	Ned. Indisch	〃	Aesa	Moh. bin Malik	Pasoeroean
〃	—	Ned. Indsch	〃	Coquette	J. van Zalingen	Uit zee terug
〃	18	Nederlandsch	〃	Rotterdam	H. Poort	Batavia
〃	—	Ned. Indisch	〃	Cito	J. C. F. Schutt	Macasser
〃	—	〃	〃	Joesroel Karim	Said Aboebakar	Batavia
〃	21	〃	〃	Hing Aan	Seman	Balie
〃	22	〃	〃	Hoseeng	Intje Lanang	Pasoeroean
〃	23	Ned. Indisch	stooms.	Ambon	W. Vogel	Batavia
〃	—	〃	bark	Faid Alim	Said Alhabassij	〃
〃	—	〃	〃	Ataief	Sech Ba-Asiu	Borneo
〃	—	〃	〃	Little Tot	Katjoong	Pasoeroean

Vertrokken schepen van *Soerabaija.*

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGVOERDERS.	NAAR
November	17	Nederlandsch	bark	Herman de Ruiter	P. J. Feijut	Nederland
〃	—	Ned. Indisch	〃	Hing Goan	Intje Alie	Balie Beliling
〃	—	〃	〃	Java	J. Wortington	Rembang
〃	—	〃	〃	Elmashoer Balhair	Said Segaf	Grissee
〃	18	Nederlandsch	〃	Hollandia	C. C. Ruige	Samarang
〃	19	〃	〃	Mentor	P. P. Duinker	Nederland
〃	—	〃	〃	Johannes Hendrikus Ferdinaud	G. H. Lodewijks	〃
〃	—	Engelsch	〃	Him Hokhien	G. Taijlor	Singapore via Batavia
〃	20	Ned. Indisch	stooms.	Palembang	W. A. J. Kuller	Batavia via Samarang
〃	21	Engelsch	bark	J. C. Ross	R. Ballard	Kokos Eilanden
〃	24	Amerikaansch	〃	Agatha & Maria	W. B. van Zijp	Amsterdam

In lading liggende schepen *te Soerabaija.*

VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGVOERDERS.	BESTEMMING.	AGENTEN.
Deensch	schip	Cecrops	Davidson	Bushire	Fraser, Eaton & Co.
Nederlandsch	〃	Helena Constantia	R. M. Douema	China	〃
Hamburg	〃	Herschel	Hauschild		Mathieu, Ebbs, Rays & Co.
Engelsch	〃	Witch	Hultman	Boston	〃
Ned. Indisch	〃	Wilhelmina Cox	Reisiger	Batavia	〃
〃	〃	Cito	Schutt	Moluccos	〃
Nederlandsch	〃	Generaal Michiels	D. de Wilde	Rotterdam	Schimmelpenninck & Co.
〃	〃	Vier Gezusters	J. Bik	Rotterdam	B. Kopersmit & Co.
〃	〃	Nederland en Oranje	Rosier	Nederland	〃
〃	〃	Tonia	C. F. Zeeman	Nederland	〃
〃	〃	Japan	Muller	Holland	B. J. van Eck & Co.
〃	〃	Maarten van Rossem	A van der Eijk	Holland	〃
〃	〃	Dorothea Henriette	D. Smit	Holland	〃
〃	〃	Neerlands Koningin	G. Geerling	Nederland	E. ten Brink & Co.
〃	〃	Groudwet	Kamminga	Nederland	〃
〃	〃	Johanna Maria	L. J. Wilhelmie	Nederland	〃
〃	〃	Rotterdam	H. Poort	Rotterdam	Anemaet & Co.

Aangekomen schepen te *Indramaijoe.*

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGV.	VAN
Nov.	11	Ned.	bark	Julie Claire	v. Oosteroom.	Pecalongan
〃	14	N. I.	〃	Anoear Salim	Said Oemar	Cheribon
〃	—	〃	schoen.	Hongoan	Lim Kwisoeij.	Samarang

Vertrokken schepen van *Indramaijoe.*

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGV.	NAAR
Nov.	15	Ned.	schip	Elize Rubecke	R. Roijsen	Nederland
〃	—	〃	bark	Julie Claire	v. Oosteroom.	Pecalongan
〃	17	〃	brik	Koerier	Rotgans	Batavia
〃	—	N. I.	bark	Hairol Barie	Sech Arpan	〃
〃	19	〃	〃	Anoear Salim	Said Oemar	Palembang
〃	—	〃	schoen.	Hongoan	Lim Kwisoeij.	Samarang

Aangekomen schepen te *Cheribon.*

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGV.	VAN
Nov.	14	N. I.	stooms.	Samarang Packet	Scheel	Samarang
〃	—	Ned.	bark	Sara Alida Maria	Stapert	〃
〃	—	Zw.	〃	Kronprinsen	Bothen	〃
〃	—	N. I.	〃	Polkus Sa-ada	Achmat	Pontianak
〃	—	〃	schoen.	l'Union	Schuit	Batavia
〃	18	〃	stooms.	Batavia	Neijts	Samarang

Vertrokken schepen van *Cheribon.*

DATUM		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGV.	NAAR
Nov.	14	N. I.	stooms.	Samarang Packet	Scheel	Batavia
〃	16	〃	brik	Vernon	Brodie	Poeloelaut
〃	17	〃	bark	Kimwan	Lie Tjin Eng.	Rembang
〃	18	〃	schoen.	l'Union	Schuit	Banjermass.
〃	—	Ned.	bark	Eduard Marie	Remmers	Chin. via Bat.
〃	—	N. I.	stooms.	Batavia	Neijts	Batavia
〃	19	〃	bark	Polkus Sa-ada	Achmat	Grissee

Aangekomen schepen te *Pecalongan.*

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGV.	VAN
Nov.	13	N. I.	bark	Oeij Sinjo	Kouw Bien	Samarang
〃	18	〃	〃	Batavia	Oeij Holian	〃
〃	19	Ned.	〃	Julie Claire	v. Oosteroom.	Indramaijoe

Vertrokken schepen van *Pecalongan.*

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGV.	NAAR
Nov.	17	Ned.	bark	Nicolaas Witsen	Arenspoot	Nederland
〃	18	N. I.	〃	Oeij Sinjo	Kouw Bien	Batavia

Aangekomen schepen te *Palembang.*

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGV.	VAN
Nov.	4	N. I.	schoen.	Srie Bintang	Tjia Tjiangsing	Muntok.
〃	—	〃	〃	Kim Soenhoat	Tjia Mohin	Singapore
〃	5	〃	bark	Alnoer	Said Hassan	〃
〃	—	〃	〃	Esperanza	Lim Kiankong	Muntok

Vertrokken schepen van *Palembang.*

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGV.	NAAR
Nov.	3	N. I.	bark	Hinsing	Tjia Tjauwpak	Linga.
〃	8	〃	schoen.	Srie Palembang	Kwee Kwisoeij	Batavia

Aangekomen schepen te *Panaroekan.*

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGV.	VAN
Nov.	7	N. I.	schoen.	Fathool Hair	Said Alhabassij	Sumanap

Vertrokken schepen van *Panaroekan.*

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGV.	NAAR
Nov.	7	N. I.	schoen.	Fathool Hair	Sech Alhabassij	Balie
〃	9	Ned.	bark	Regina Maris	S. Ouwehand.	Nederland
〃	—	〃	〃	Susanna en Elisabeth	C. Ouwehand.	〃

Aangekomen schepen te *Banjoewangie.*

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGV.	VAN
Oct.	27	Zweed.	schip	William en Anne	Rantze	Sunderland
〃	29	Ned.	〃	Drik Arnold	de Veer	Sumanap
〃	30	〃	〃	Java Koerier	Dupering	Panaroekan
Nov.	2	〃	〃	Corn. Wern. Eduard.	Bakker	Pasoeroean
〃	7	Ned.	〃	Catharina Maria	Ballot	Probolingo
〃	—	〃	〃	Waalstroom	Mellink	Pasoeroean

Vertrokken schepen van *Banjoewangie.*

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGV.	NAAR
Oct.	29	Ned.	schip	Drik Arnold	de Veer	Tjilatjap
〃	30	Zweed.	〃	William en Anne	Rantze	Hongkong
〃	31	Ned.	〃	Java Koerier	Dupering	Nederland
Nov.	6	〃	〃	Corn. Wern. Eduard.	Bakker	〃
〃	8	Ned.	〃	Catharina Maria	Ballot	〃
〃	10	〃	〃	Waalstroom	Mellink	Amsterdam

Aangekomen schepen te *Sumanap.*

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGV.	VAN
Oct.	31	N. I.	brik	Fathol Haer	Said Hassan	Pasoeroean
Nov.	1	〃	schoen.	Sophia	Siendoe Djaija.	Soerabaija
〃	2	〃	bark	Fathool Barie	Sech Biljoen	〃
〃	3	〃	〃	Zein	Badjardana	〃
〃	—	〃	〃	Djadul Haer	Sech Kateban.	〃
〃	7	〃	〃	Polka Saenah	Seman	Banjermass.
〃	—	〃	〃	Fathool Wahap	Sech Smeer	Soerabaija
〃	—	〃	〃	Almaua Tulbarie	Sech Bintok	Samarang
〃	8	〃	schip	Gertrude	Sobels	Batavia.
〃	9	N. I.	schoen.	Belle	Juno	Pasoeroean
〃	12	〃	schip	Fathal Moebarak	Said Segaf	Batavia

Vertrokken schepen van *Sumanap.*

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGV.	NAAR
Oct.	31	N. I.	bark	Fathool Rachmam	Said Baälie	Batavia
Nov.	3	〃	kotter	Klara	Sahak	Banjoewangie
〃	4	〃	bark	Faulke Nassar	Garling	Macasser
〃	—	〃	schoen.	Fathool Haer	Bahabassij	Balie
〃	5	〃	〃	Java	Worthington	Soerabaija
〃	7	〃	schip	Gouverneur Schaap	Mohamat	Grissee
〃	10	〃	bark	Bella	Juno	Pasoeroean
〃	—	〃	schoen.	Fulkus So-oot	Sech Baoesir	Batavia
〃	11	〃	schip	Djadal Haee	Kaätaban	Samarang
〃	—	〃	bark	Fathool Wahap	Sech Smeer	Macasser
〃	22	〃	〃	Zein	Badjardana	Banjermass.

Aangekomen schepen te *Timor.*

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGV.	VAN
Sept.	7	N. I.	stooms.	Ambon	Vogel	Banda
〃	11	〃	bark	Schottjes	Hackenzie	Macasser
〃	12	Ned.	brik	Cornelia Geertruide	Hoeksma	Soerabaija
〃	13	N. I.	schoen.	Harriet	Poesok	Soer. v. Atap.
〃	15	Eng.	schip	Ia-Yung	Tatterson	Glasgow
Oct.	1	Hamb.	〃	Susannah	Ch. Russ	Hongkong
〃	7	N. I	stooms.	Menado	Couteron	Banda
〃	18	〃	schoen.	Harriet	Boesok	Atapoepoe
〃	19	Amerk.	schip	Starking	William Ellerig	New-York
〃	20	Ned.	〃	Cornelia Geertruida	Hoeksma	Savo
〃	26	N. I.	schoen.	Leangman	Ola	Atapoepoe

Vertrokken schepen van *Timor.*

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGV.	NAAR
Sept.	7	N. I.	stooms.	Ambon	Vogel	Macasser
〃	26	Ned.	brik	Cornelia Geertruida	Hoeksma	Savo
〃	28	Eng.	schip	Ia-Yung	Patterson	Hongkong
Oct.	1	N. I.	schoen.	Hariet	Boesok	Atapoepoe
〃	—	〃	bark	Schottjes	Mackenzie	〃
〃	3	Hamb.	schip	Susannah	Th. Russ	Glasgow
〃	7	N. I.	stooms.	Menado	Couteron	Macasser
〃	20	〃	schoen.	Bee	Batjo	〃
〃	22	Amerik.	schip	Starrking	Willi. Ellerig.	Shanghae
〃	—	N. I.	〃	Harrit	Hoektma	Soerabaija
〃	20	〃	schoen.	Leangman	Soeboe	Macasser

Aangekomen schepen te *Wijnkoopersbaai.*

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGV.	VAN
Nov.	11	Ned.	bark	Padang	Zwart	Anjer

Aangekomen schepen te *Probolingo.*

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGV.	VAN
Nov.	12	Ned.	schip	de Goede Verwachting	Verschuur	Soerabaija.

Vertrokken schepen van *Probolingo.*

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGV.	NAAR
Nov.	16	Ned.	schip	Pieter Corn. Hooft	Koens	Nederland

MARKTBERIGT.

VAN DEN 25 SEPTEMBER TOT EN MET 8 OCTOBER 1859.

Te AMSTERDAM en ROTTERDAM.

(Slot.)

Verfwaren. De meeste kooplust in de te Amsterdam gehouden veiling was voor alle soorten zonder uitzondering hoogst levendig; terwijl in de veiling te Rotterdam mede veel kooplust bestond en in de zelfde verhouding verkocht werd, doch hier en daar wat ongelijker, hetgeen ook met de Bengaalsche Indigo het geval was, waarvoor zich overigens veel kooplust vertoonde en die coulant nemers vond.

De Cochenille werd met veel liefhebberij gekocht, vooral was er veel kooplust voor de beschadigde soorten en werd betaald:

voor de 1e soort 30 à 40 cs. }
,, ,, 2e ,, 30 ,, 40 ,, } hooger dan Mei ll.
,, ,, Zaccatille 25 ,, 50 ,, }

Na deze veilingen, die zeer coulant afliepen, was die handel in Indigo zeer levendig, de meeste eigenaars van particuliere partijen waren geneigd in verhouding tot den afloop der veilingen te verkoopen hetgeen tot de afdoening geleid heeft van 450 kn. Wat nu nog voorhanden is, wordt hooger gehouden, doch vindt geene koopers, daar die niet boven de veiling prijzen besteden kunnen. Per *Patriarch Samhiri* zijn aangevoerd 150 kn. die na de lossing aan de markt komen. — Cochenille. Na de veilingen met weinig handel, betere soorten zijn wel gevraagd, en kwamen daarin nog geene afdoeningen tot stand. — Kadrang en Sapanhout geheel onveranderd, kleine partijtjes zijn tot de noteringen te plaatsen. — Kurkuma voordurend in zeer flaauwe stemming. Slechts kleinigheden vonden voor behoefte nemers. — Salpeter. Stil en onveranderd.

WOL. Het restant der op 13 passo. opgehouden Port Philips werd sedert uit de hand verkocht, terwijl tevens een gedeelte der toen mede bij partic. niet toegewezene Kaapsche koopers vond. Door gebrek aan voorraad bleef de handel in Wol van weinig aanbelang. Prijzen soutineerden zich. — Op 3 dezer verkocht de N. H. M. te Rotterdam bij inschrijving 5650 Kaapsche Schapenvellen in de wol, aangevoerd per *Arthur Pardew.*

Arak. In de afgeloopene veertien dagen hadden de volgende afdoeningen plaats: 50 leggers ex *d'Elmina*, van buitengewone sterkte, tot onbekend gebleven prijs. 50 leggers ex *Beatrix*, slappe kwaliteit tot *f* 104, 50 leggers ex *Catharina*, tot onbekenden prijs, en 75 leggers ex *Maria Elisa*, van hooge sterkte, tot *f* 115.—.

Ofschoon het artikel eenigzints beter gestemd is, blijven de prijzen op dezelfde hoogte, door den goeden voorraad en het vooruitzigt op verderen belangrijken aanvoer.

De voorraad werd sedert het laatste berigt vermeerderd met 89 leggers per *O.-I. Packet.*

MARKTPRIJZEN.

TE BATAVIA, DEN 30 NOVEMBER.

Arak, *f* 40 @ *f* 45,—
Koffij, Java *f* 35 @ *f* 35,50,—
———, Padang,
Suiker No. 16 *f* 15,50 @ *f* 16,—
Jenever A. V. H. bij Reynst en Vinju *f* 14,— p. kelder, in Consumptie.
Rijst, Indramaijoe met zakken, *f* 200,—
———, witte Batavia, 1ste kwaliteit, *f* 150,— @ *f* 160,—
———, 〃 〃 2de kwaliteit, *f* 120,— @ *f* 140,—
———, Carga *f* 100 @ *f* 115,—
———, Gouvernement, 103%.
Wisselkoers op Holland 103½%,— Engeland *f* 11,25 @ *f* 11,35,— Singapore *f* 2,70,— China *f* 2,77,— Calcutta *f* 120,— niminaal.

Vrachten. Nederland en Oranje tot *f* 60,— door de Factorij opgenomen. Op de kust weinig disponible ruimte en daardoor de vooruitzigten tot rijzing van den vracht iets beter.

TE SAMARANG, DEN 25 NOVEMBER.

Koffij, *f* 35,25,—
Suiker No 16, nominaal.
Indigo, *f* 4,— voor eerste qualiteit geboden.
Koehuiden, *f* 60,— ℔ kodie.
Buffelhuiden, *f* 40 @ *f* 45,— ℔ kodie.
Staart Peper, oogst opgeruimd.
Rijst ordinair wit, *f* 145,— ℔ koijang @ 28 picol. zonder zakken.
〃 carga 〃 *f* 115 @ 130,— idem. idem.
Klapper Olie *f* 27,—
Katjang 〃 *f* 24,—
Rotting *f* 8 @ *f* 9,—
Kadjang Matten, *f* 9,—
Wisselkoers op Holland 6/m. 103%.

TE SOERABAIJA, DEN 24 NOVEMBER.

Suiker *f* 15½ @ *f* 16,—
Koffij, nominaal.
Rijst, (Carga) ℔ koijang *f* 125 @ *f* 145,—
Idem (witte) 〃 〃 *f* 165 @ *f* 185,—
Koehuiden ℔ pic.
Arak ℔ legger *f* 45,—
Olie (Klapper.) *f* 25,—
Olie (Katjang) *f* 18,—
Kadjang Matten *f* 8,—
Rotting *f* 8,50 @ *f* 9,—
Wisselkoers 102½ @ 103%.

HANDELSBERIGTEN.

AAN- EN UITVOER TE BATAVIA,

VAN DEN 19 TOT EN MET DEN 22 NOVEMBER 1859.

Aanvoer.

Van Banca per N. I. bark *Fathal Nassar*, gez. Said Achmat bin Abdulla Segaf.

2748 pic. tin, *Voor Soerabaija.*

Van Nederland per Ned. schip *Staatsraad van der Hoeven*, gez. Heijmeriks, agt. Landberg, Bezoet de Bie en co.

1 partij steenkolen, *N. H. M.*
50 led. leggers, *Engelhard en co.*
25 led. leggers, *van Ommeren, Rueb en co.*
100 hammen, 7 coll. ijzerwerk, 6 kn. wijn, *Agenten.*
31 coll. touwwerk, *P. Landberg en Zoon.*

Van Singapore per Sard. bark *Lydia*, gez. Rozano, agt. Busing, Schröder en co.

42 kn. castor olie, *Thomas en co.*
62 kn. castor olie, 41 bn. goenie zakken, 75 pakk. touwwerk, *Joakim.*
6 kn. manufact., 1971 blokk. spiauter, *E. Moormann en co.*
2 kn. diversen, *Bornand en co.*
1 kt. diversen, *Gumprich en Strauss.*
834 pakk. papier, *Lim Hoa.*

Van Singapore, Riouw en Muntok per N. I. stoomb. *Banda*, gez. Neije, agt. W. Cores de Vries.

1 kt. goudgeld, *Said Aloewie Sahab.*
6 kn. manufact, *Borneo C. Limited.*
15 bn. twist, 10 coll. Chin. goederen, *Order.*
1 bl. wit katoen, *Metzendorff, Wilmans, Ruijs en co.*
2 kn. manufact., *Said Moh Bamasmoes.*
26 coll. Chin. goederen, *Lim Hoa.*
2 paarden, *Vaupel.*
f 2500 dollars, *Morgan, Melbourn en co.*

Van Padang per N. I. bark *Soetan Iskander*, gez. Kleppenburg.

244 pic. koffij, 400 do. sago meel, 187 do. rotting, 1000 ps. goeniezakke *Purvis en co.*
50 ks. kaarsen, *B. Kopersmit en co*
1 kt. gaas, *Order.*

Uitvoer.

Naar Singapore per Eng. schip *Joseph Bushby*, gez. Justice, agt. Martin, Dyce en co.

50 ankers, 12 kettingen, 12 kabels, 100 vn. spijkers, 61 kn. manufact., *Aan boord gebleven lading*
2 2n. parfumerien, 4 vn. hagel, uit entrep. *Gumprich en Strauss.*
4 coll. ijzerwerk, 100 led. leggers, *Pitcairn, Syme en co.*
40 kn. beschuit, 5 bn. manufact., uit entrep. *Agenten.*
17 kn. kapoelaga en garen, *Tjia Kiokbie.*
371 zakk. triepangs, uit entrep. *G. Wilson en co.*
225 marm. steenen, *Hunter, Houghton en co.*
100 ks. siropen, 1 do. ijzerwerk, 8 do. geweren en pistolen, *B. Andréas en co.*

Naar Samarang per Ned. bark *Jacoba*, gez. Schaap, agt. van Ommeren, Rueb en co.

1013 coll. Chin. goederen, *Aan boord gebleven lading.*
57 bn. drills, 1 pak monsters, *B. Kopersmit en co.*
9775 ps. goeniezakken, 1 oxh. wijn, *J. Cezard en co.*
25 kn. aardewerk, *Engelhard en co.*
1 kt. diversen, 25 vn. guaninie, *Paine, Stricker en co.*

Naar Samarang en Soerabaija per N. I. stoomb. *Ambon*, gez. Vogel, agt. W. Cores de Vries.

1 kt. provisien, 1 do. veldflesschen, 2 do. macaroni, 2 do, vruchten op brandy, *van Riet en ter Gouw.*
12 coll. koek en banket, *Leroux en co.*
100 pic. koffij, *Agenten.*
1 pak kleederen, *Brandon en co.*
2 kn. telegr. goederen, *Gouvernement.*
4 carabines de salon, *Gouijn,*

Aangekomen Passagiers te Batavia,

van den 26 tot en met den 29 November 1859.

Met de Ned. bark Postiljon, kapt. J. C. van de Poll de heer Huffnagel, 1e stuurman van het schip Nassau en één Marine Detachement van Japan.

Met de Ned. bark Johannes Lodewijk, kapt. A. H. van de Waal, de hh. A. Schaafsma en Echtg, J. H. Brunno en Echtgj en Mejufvr M. S. G. den Appel van Rotterdam.

Met het Ned. Schip Kosmopliet, kapt J. Bouten, de hh. Beelarts, Blommestein, Lacourt, Echtg en kind, Gerlings en van der Hout en 1 Jav. bediende van Pasoeroean.

Vertrokken Passagiers van Batavia

van den 26 tot en met den 29 November 1859.

Met het Ned. Ind. Stoomschip Palembang, kapt. W. A. J. Kuller, de ingenieur J. Johnston en Z. M. troepen naar Soerabaija via Samarang.

Met het Ned. Schip Sophia Koningin der Nederlanden, kapt. L. Klein, Luit t/z. J. Kleijnsma, de hh. H. J. Roseboom en A. van Diggelen naar Nederland.

SNELPERSDRUK VAN H. M. VAN DORP TE BATAVIA.